

3. Ieņēmumu analīze

3.1. Nodokļu politikas aktualitātes

Nodokļu politikas stratēģisko virzienu skaidrība un stabilitāte ir būtiska gan uzņēmējdarbības, gan sabiedrisko pakalpojumu un investīciju efektīvai plānošanai. Svarīga ir arī to sasaiste ar valsts vispārējiem attīstības mērķiem.

Pēdējā laikā tika identificētas vairākas esošās nodokļu sistēmas nepilnības valstī, tai skaitā sociālās aizsardzības trūkums alternatīvajos nodokļu režimos strādājošajiem, kuru risināšanai bija nepieciešami nekavējoši lēmumi, kā rezultātā tika izstrādāts informatīvais ziņojums **“Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās ilgtspējas un ekonomikas konkurētspējas veicināšanai”**, lai risinātu Covid-19 izraisītajā krīzē aktualizējošos jautājumus par nepietiekamo valsts sociālo nodrošinājumu lielai sabiedrības daļai, kā arī, lai ar nodokļu politiku uzlabotu darbaspēka nodokļu konkurētspēju un mazinātu ienākumu nevienlīdzību strādājošiem iedzīvotājiem.

Likumprojekta “Par valsts budžetu 2021. gadam” pakā tiek virzītas informatīvajā ziņojumā **“Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās ilgtspējas un ekonomikas konkurētspējas veicināšanai”** ietvertās nodokļu politikas izmaiņas:

- lai mazinātu darbaspēka nodokļu slogu un veicinātu uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanu, valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (turpmāk – VSAOI) likme tiek samazināta no 35,09 % uz 34,09 %, kā arī tiek paaugstināts iedzīvotāju ienākuma nodokļa diferencētā neapliekamā minimuma piemērošanas sliekšnis līdz 1 800 *euro* mēnesī;
- lai uzlabotu iedzīvotāju sociālo nodrošinājumu, tiek veikta minimālā VSAOI apmēra ieviešana un alternatīvo nodokļu režīmu reorganizācija;
- akcīzes nodokļu likmju tabakas izstrādājumiem paaugstināšana;
- izmaiņas uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklī;
- izmaiņas transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklī.

Papildus minētajam nodokļu ieņēmumus ietekmēs arī likumprojekta “Par valsts budžetu 2021. gadam” izstrādes gaitā MK atbalstītie pasākumi:

- pievienotās vērtības nodokļa samazinātās piecu procentu likmes saglabāšana augļiem, ogām un dārzeņiem no 2021. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim;
- dabas resursu nodokļa likmju paaugstināšana atsevišķiem objektiem;
- grozījumi Čeku loterijas likumā, paredzot reģistrēt dalībai čeku loterijā arī rēķinus par saņemtām precēm vai pakalpojuma samaksu;
- iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšana gadījumos, ja Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) rīcībā ir informācija par nesamaksātu nodokļa apmēru, bet persona arī pēc VID informācijas saņemšanas nesniedz nodokļa deklarāciju.

Tāpat, lai īstenotu nepieciešamās izmaiņas nodokļu politikas jautājumos, kā arī sakārtotu nodokļu normatīvos aktus, arī iepriekš pieņemti nodokļu pasākumi, kas ietekmēs nodokļu ieņēmumus no 2021. gada:

- minimālās mēneša darba algas paaugstināšana ar 2021. gadu no 430 *euro* uz 500 *euro* mēnesī;
- neapliekamā minimuma pensionāriem palielināšana 2021. gadā no 300 *euro* uz 330 *euro* mēnesī;

- pievienotās vērtības nodokļa piemērošanas noteikumu vienkāršošana e-komercijas jomā;
- nodokļu atbalsta pasākumi saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanu (termiņpagarinājumu uz trim gadiem piešķiršana; iedzīvotāju ienākuma nodokļa obligāto avansa maksājumu atcelšana saimnieciskās darbības veicējiem; apstiprinātā pārmaksātā pievienotās vērtības nodokļa atmaksa 30 dienu laikā).

Sākot ar 2021. gadu iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu sadalījums starp valsts budžetu un pašvaldību budžetiem tiek noteikts sekojošā apmērā: pašvaldību budžetam – 75 procenti un valsts budžetam – 25 procenti.

3.2. Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi¹

2020. gada pirmajā pusgadā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi bija 4 171,1 milj. *euro*, kas salīdzinot ar likumā “Par valsts budžetu 2020. gadam” noteikto plānu, ir par 426,6 milj. *euro* jeb 9,3% mazāk. To ietekmēja Covid-19 izraisītās ekonomiskās krīzes sekas, kā rezultātā samazinājās ieņēmumi gandrīz visās nodokļu kategorijās. Pozitīva izpilde bija vien iedzīvotāju ienākumam nodoklim, kam pamatā ir būtiska plāna pārpilde gada pirmajos divos mēnešos.

Krīzes rezultātā, salīdzinot ar 2019. gada pirmo pusgadu, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2020. gada pirmajā pusgadā tika iekasēti par 98,8 milj. *euro* jeb 2,3% mazāk. Ņemot vērā makroekonomisko rādītāju prognozes un pirmā pusgada izpildi, 2020. gada kopbudžeta nodokļu ieņēmumu prognoze tika samazināta par 1 016,2 milj. *euro* jeb par 10,5%, salīdzinot ar plānu.

Saskaņā ar likumprojektu „Par valsts budžetu 2021.gadam” kopbudžeta nodokļu ieņēmumi tiek plānoti 9 340,5 milj. *euro* apmērā, kas ir par 674,7 milj. *euro* jeb 7,8% vairāk kā 2020.gadam prognozētie nodokļu ieņēmumi.

Ieņēmumu plāns izstrādāts, par pamatu ņemot 2020. gada 1. pusgada nodokļu ieņēmumu izpildes rezultātus, kā arī šajā ziņojumā aprakstītās makroekonomisko rādītāju prognozes. Papildus ieņēmumu plāna izstrādē tika ņemti vērā arī 3.1. sadaļā minētie pasākumi.

3.1. tabula Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi, milj. *euro*

	2018		2019		2020		2021	
	milj. <i>euro</i>	% no IKP	milj. <i>euro</i>	% no IKP	milj. <i>euro</i>	% no IKP	milj. <i>euro</i>	% no IKP
	fakts				prognoze		plāns****	
Nodokļu ieņēmumi, t. sk.:	8 657,7	29,8%	9 057,3	29,7%	8 665,7	30,7%	9 340,5	31,1%
Tiešie nodokļi*	4 918,2	16,9%	5 096,5	16,7%	4 877,4	17,3%	5 210,7	17,3%
Netiešie nodokļi**	3 659,8	12,6%	3 883,5	12,7%	3 715,4	13,2%	4 037,4	13,4%
Pārējie nodokļi***	79,8	0,3%	77,3	0,3%	73,0	0,3%	92,3	0,3%

* iedzīvotāju ienākuma nodoklis, sociālās apdrošināšanas iemaksas, uzņēmumu ienākuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis, solidaritātes nodoklis valsts pamatbudžetā, veselības aprūpes maksājums (2016. gadā tika ieviests solidaritātes nodoklis, 2018. gadā veselības aprūpes maksājums).

** pievienotās vērtības nodoklis, akcīzes nodoklis, vieglo automobiļu un motociklu nodoklis, transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis, uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis, elektroenerģijas nodoklis, muitas nodoklis.

*** dabas resursu nodoklis, izložu un azartspēļu nodoklis, subsidētās enerģijas nodoklis (līdz 2018. gadam).

****saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam”.

¹Neieskaitot valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas fondēto pensiju shēmā un 3.pensiju līmenī

Nodokļu ieņēmumu struktūrā lielāko daļu veido tiešie nodokļi, lai arī pakāpeniska nodokļu sloga pārvešana no tiešajiem uz netiešajiem nodokļiem ir noteikta kā viena no nodokļu politikas prioritātēm. Jāpiebilst, ka 2020. un 2021. gadā tiešo nodokļu proporcija pieaug, ko ietekmē gan Covid-19 krīzes radītās izmaiņas nodokļu ieņēmumu struktūrā, gan šobrīd virzītās likumdošanas izmaiņas.

3.2.1. Tiešie nodokļi

Lielāko daļu no tiešo nodokļu ieņēmumiem veido valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi.

3.2. tabula Tiešo nodokļu ieņēmumi milj. euro un % no IKP

	2018		2019		2020		2021	
	milj.euro	% no IKP	milj.euro	% no IKP	milj.euro	% no IKP	milj.euro	% no IKP
	fakts				prognoze		plāns*	
Tiešie nodokļi:	4 918,2	16,9%	5 096,5	16,7%	4 877,4	17,3%	5 210,7	17,3%
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	1 728,4	5,9%	1 929,6	6,3%	1 697,8	6,0%	1 778,7	5,9%
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	2 543,2	8,8%	2 795,0	9,2%	2 664,5	9,4%	2 840,4	9,5%
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	304,0	1,0%	44,8	0,1%	200,0	0,7%	263,2	0,9%
Nekustamā īpašuma nodoklis	223,1	0,8%	226,4	0,7%	223,1	0,8%	230,7	0,8%
Solidaritātes nodoklis valsts pamatbudžetā	33,9	0,1%	0,6	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%
Veselības aprūpes maksājums	85,6	0,3%	100,0	0,3%	92,0	0,3%	97,7	0,3%

*saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam".

2020. un 2021. gadā tiešo nodokļu ieņēmumu īpatsvars IKP tiek prognozēts 17,3%, kas ir par 0,6 procentpunktiem vairāk kā 2019. gadā. To pamatā nosaka sociālās apdrošināšanas iemaksu un uzņēmumu ienākumu nodokļa īpatsvara palielinājums.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus galvenokārt ietekmē tautsaimniecībā nodarbināto skaits, nodarbināto ienākumi, atvieglojumu apmērs, kā arī minimālā darba alga.

Kopējie iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi 2020. gada 1. pusgadā bija 837,3 milj. euro, par 7,0 milj. euro jeb 0,8% mazāk kā 2019. gada attiecīgajā periodā. Ieņēmumu kritums pret iepriekšējo gadu pamatā saistās ar Covid-19 krīzes izraisītajām sekām, tāpat to papildus ietekmēja arī atvieglojumu apmēru pieaugums. Nodarbināto skaita, kā arī darba samaksas fonda apmēra kritums bija vērojams no aprīļa mēneša. Savukārt pusgada plāns ir pārsniegts par 35,3 milj. euro jeb 4,4%, ko nodrošināja plāna pārpilde gada pirmajos divos mēnešos. Tam par iemeslu bija ienākumu pieaugums no algota darba ienākumiem, kā arī daļa no ieturētā nodokļa par decembrī izmaksātajām dividendēm tika pārskaitīts budžetā janvāra sākumā. Ņemot vērā darba samaksas fonda makroekonomiskās prognozes, 2020. gada iedzīvotāju ienākuma nodokļa prognoze tika samazināta par 60,5 milj. euro jeb par 3,4%, salīdzinot ar plānu.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2020. gada jūnijā strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa bija 1 134 euro jeb par 5,6% lielāka nekā 2019. gada attiecīgajā mēnesī.

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras informāciju reģistrētā bezdarba līmenis 2020. gada jūnijā bija 8,6 procenti, kas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo mēnesi ir par 2,6 procentpunktiem vairāk.

Pēc informācijas iesniegtajos darba devēju ziņojumos par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli, 2020. gada 1. pusgadā ienākumus virs valstī noteiktās minimālās darba algas saņēma 74,0% darba ņēmēju un to īpatsvars, salīdzinot ar 2019. gada attiecīgo periodu, samazinājies par pusi procentpunkta. To pamatā veicināja darbinieku skaita, kuriem alga bija nulle, pieaugums krīzes periodā.

Saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi 2021. gadā tiek plānoti 1 778,7 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2020. gada prognozētajiem ieņēmumiem ir par 80,8 milj. *euro* jeb 4,8% vairāk.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa 2021. gadam ieņēmumu plānu ietekmēs prognozētais darba samaksas fonda pieauguma temps, 2020. gada pirmā pusgada izpilde, kā arī 3.1. sadaļā minētie pasākumi.

Kā būtiskāko pasākumu jāmin informatīvajā ziņojumā **“Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās un veselības apdrošināšanas ilgtspējas veicināšanai”** ietvertos iedzīvotāju ienākuma nodokļa diferencētā neapliekamā minimuma sliekšņa paaugstināšanu līdz 1 800 *euro* mēnesī (fiskālā ietekme 2021. gadā -38,1 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā -9,5 milj. *euro*, pašvaldību budžetā -28,6 milj. *euro*)), kas turpina virzienu darbaspēka nodokļu sloga mazināšanā.

Tāpat iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus ietekmēs VSAOI likmes samazināšana no 35,09 % uz 34,09 % (fiskālā ietekme 2021. gadā +6,1 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā +1,5 milj. *euro*, pašvaldību budžetā +4,6 milj. *euro*)) un minimālā VSAOI apmēra ieviešana un alternatīvo nodokļu režīmu reorganizācija (fiskālā ietekme 2021. gadā +12,9 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā +3,2 milj. *euro*, pašvaldību budžetā +9,7 milj. *euro*)). Vienlaikus samazinās trešā progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme no 31,4% uz 31,0%, kas tiek aprēķināta matemātiski, lai neveidotos papildus piemaksas, salīdzinājumā ar 2020. gadā esošajiem aprēķiniem.

Jāatzīmē arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārdale pašvaldību budžetam no 80% uz 75 % un valsts pamatbudžetam no 20% uz 25%, kur kopējā fiskālā ietekme 2021. gadā neitrāla, palielinoties valsts budžeta daļai +90,9 milj. *euro* un attiecīgi samazinoties pašvaldību budžeta daļai -90,9 milj. *euro*.

Papildus minētajam iedzīvotāju ienākuma nodokļu ieņēmumus 2021. gadā ietekmēs arī MK atbalstītie pasākumi likumprojekta “Par valsts budžetu 2021. gadam” izstrādes gaitā:

- grozījumi Čeku loterijas likumā (fiskālā ietekme 2021. gadā +4,2 tūkst. *euro* (t.sk., valsts budžetā +0,8 tūkst. *euro*, pašvaldību budžetā +3,4 tūkst. *euro*));
- pārmaksātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa atmaksu neveikšana, ja nav iesniegta deklarācija, par kādu no iepriekšējiem gadiem likumā (fiskālā ietekme 2021. gadā +1,0 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā +0,25 milj. *euro*, pašvaldību budžetā +0,75 milj. *euro*));
- atgriezeniskais efekts no algu palielināšanas veselības un izglītības jomā (fiskālā ietekme 2021. gadā +32,1 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā +6,4 milj. *euro*, pašvaldību budžetā +25,7 milj. *euro*)).

Tāpat iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus ietekmēs arī iepriekš pieņemtie nodokļu pasākumi:

- minimālās mēneša darba algas paaugstināšana līdz 500 *euro*/mēnesī ar 2021. gadu (fiskālā ietekme 2021. gadā +11,9 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā +2,4 milj. *euro*, pašvaldību budžetā +9,5 milj. *euro*));
- neapliekamā minimuma pensionāriem palielināšana 2021. gadā – līdz 330 *euro* mēnesī (fiskālā ietekme 2021. gadā -11,8 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā -2,4 milj. *euro*, pašvaldību budžetā -9,4 milj. *euro*));
- nodokļu maksājumu samaksas sadalei termiņos vai atlikšanai uz laiku līdz trim gadiem, kas stājās spēkā ar 28.03.2020. (fiskālā ietekme 2021. gadā +1,6 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā +0,3 milj. *euro*, pašvaldību budžetā +1,3 milj. *euro*));
- obligāto avansu maksājumu atcelšana saimnieciskās darbības veicējiem (fiskālā ietekme 2021.gadā +35,0 milj. *euro* (t.sk., valsts budžetā +7,0 milj. *euro*, pašvaldību budžetā +28,0 milj. *euro*)).

3.3. tabula Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis, milj. <i>euro</i>	1 728,4	1 929,6	1 697,8	1 778,7
t.sk. valsts budžetā	340,6	389,2	339,6	445,7
pašvaldību pamatbudžetā	1 387,8	1 540,4	1 358,3	1 332,9
<i>pieauguma tempi faktiskās cenās, %</i>	2,1	11,6	-12,0	4,8
<i>% no IKP</i>	6,0	6,3	6,0	5,9

*saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam"

Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, ieskaitot solidaritātes nodokļa daļu valsts speciālajā budžetā ²

No visiem tiešajiem nodokļiem lielākais īpatsvars ir sociālās apdrošināšanas iemaksām valsts speciālajā budžetā. Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likme kopš 2018. gada ir 35,09% (11% darba ņēmēja un 24,09% - darba devēja daļa). 2018. gadā valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likme tika palielināta par vienu procentpunktu, novirzot to pamatbudžetā veselības aprūpes finansēšanai. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas piemēro ienākumu daļai līdz noteiktam maksimālajam objektam, kas 2018. gadā bija 55 000 *euro*, bet ar 2019. gadu - 62 800 *euro*.

Ar 2019. gada 3. janvāri stājās spēkā solidaritātes nodokļa grozījumi, kas paredz, ka solidaritātes nodokļa likme ir 25,5%, ko piemēro ienākumiem, kas pārsniedz 62 800 *euro* gadā. Taksācijas periodā solidaritātes nodokļa objektam piemēro tādu pašu likmi, kādu piemēro valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objektam, un VID līdz pēctaksācijas gada 1. septembrim rezumējošā kārtībā veic pārmaksātā solidaritātes nodokļa atmaksu (starpību starp taksācijas periodā samaksāto solidaritātes nodokli, kas aprēķināts, piemērojot augstāku valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmi, un rezumējošā kārtībā aprēķināto solidaritātes nodokli, kas aprēķināts, piemērojot solidaritātes nodokļa likmi (25,5%)). Ar 2019. gada 3. janvāri arī ir noteikta jauna solidaritātes nodokļa sadalīšanas secība, prioritāti piešķirot ar solidaritāti saistītām sadaļām:

- viena procentpunkta apmērā veselības aprūpes pakalpojumu finansēšanai (2018. gadā viens procentpunkts);

² Neieskaitot valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas fondēto pensiju shēmā un solidaritātes nodokli pamatbudžetā

- 14 procentpunktu apmērā valsts pensiju speciālajā budžetā (2018. gadā 13,59 procentpunkti);
- 10,5 procentpunktu apmērā iedzīvotāju ienākuma nodokļa kontā (2018. gadā 10,5 procentpunkti).

Nemot vērā iepriekš minēto, turpmāk sociālās apdrošināšanas iemaksas norādītas ieskaitot solidaritātes nodokļa daļu, ko ieskaita valsts pensiju speciālā budžeta ieņēmumos.

Sociālās apdrošināšanas iemaksas 2020. gada sešos mēnešos veidoja 31,3% no kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem, un tās valsts speciālajā budžetā bija 1 306,5 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2019. gada sešiem mēnešiem ir par 21,7 milj. *euro* jeb 1,6% mazāk. 2020. gada sešos mēnešos valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi valsts pamatbudžetā veselības finansēšanai bija 46,0 milj. *euro*, kas ir par 1,9 milj. *euro* jeb 3,9% mazāk nekā pērn attiecīgajā periodā.

2020. gada sešu mēnešu sociālās apdrošināšanas iemaksas nesasniedza plānu par 101,1 milj. *euro* jeb plāna izpilde bija 92,8 procenti. Sociālās apdrošināšanas iemaksu samazinājumu ietekmēja ne tikai makroekonomiskā situācija, kuru ietekmēja uz laiku noteiktā ārkārtējā situācija Covid-19 izplatības dēļ, bet arī likumā “Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” un “Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums” ietvertie atbalsta un saimnieciskās darbības ierobežojošie pasākumi:

- nodokļu samaksas termiņa pagarinājums līdz trim gadiem, ja termiņa kavējums radies Covid-19 izplatības dēļ. Nodokļu maksātājam ir tiesības pieteikties uz šiem termiņa pagarinājums līdz 2020. gada 30. decembrim;
- dīkstāves pabalsta piešķiršana līdz 75% no iepriekšējo sešu mēnešu vidējās atlīdzības apmēra, bet ne vairāk kā 700 *euro* par kalendāro mēnesi, ja krīzes skarto nozaru darba devējs nenodarbina darbinieku vai neveic darbinieka saistības izpildījuma pieņemšanai nepieciešamās darbības (dīkstāve). Dīkstāves pabalsts netiek aplikts ar IIN un SOC iemaksām.

Nemot vērā darba samaksas fonda makroekonomiskās prognozes un plāna neizpildi, 2020. gada sociālās apdrošināšanas iemaksu prognoze tika samazināta par 293,2 milj. *euro* jeb par 9,9%, salīdzinot ar plānu. Sagatavojot 2021. gada valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu plānu, tika ņemts vērā:

- prognozētais darba samaksas fonda pieauguma temps;
- prognozētās 2020. gada sociālās apdrošināšanas iemaksas;
- izmaiņas normatīvajos aktos;
- MK 2020. gada 22. septembrī atbalstītie pasākumi, tostarp informatīvajā ziņojumā “Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās un veselības apdrošināšanas ilgtspējas veicināšanai” norādītās izmaiņas.

Covid-19 izraisītā krīze identificēja nepilnības strādājošo sociālās aizsardzības jomā, līdz ar to informatīvajā ziņojumā **“Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās ilgtspējas un ekonomikas konkurētspējas veicināšanai”** tika ietverts pasākums, kas paredz minimālo obligāto iemaksu ieviešanu. Šī pasākuma mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu valsts sociālās apdrošināšanas politiku, paredzot, ka par visiem nodokļu maksātājiem, kuri aktīvi piedalās ekonomiskajā dzīvē, obligātās iemaksas tiktu veiktas vismaz minimālu obligāto iemaksu līmenī (t.i. no objekta mēnesī, kas vienāds ar minimālo algu valstī), un novērst dažādo nodokļu režīmu izņēmuma modeļa izmantošanu nodokļu optimizācijas nolūkā. Lai veicinātu valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtspēju un uzlabotu plašas iedzīvotāju grupas sociālo nodrošinājumu, paredzēts ieviest regulējumu, kas noteiktu, ka, ja netiek izmaksāta alga līdz

minimālās algas apmēram, darba devējam (t.sk., pašnodarbinātajām personām un mikrouzņēmuma nodokļa maksātājam), par darba ņēmējiem jānodrošina minimālais obligāto iemaksu maksājums.

Būtiskākās izmaiņas (Labklājības ministrijas izstrādātie grozījumi likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu”, pamatojoties uz MK 2020. gada 2. septembra sēdes protokola Nr.51 45.§ 2.1. apakšpunktu):

- valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes samazināšana par vienu procentpunktu no 35,09% uz 34,09% (samazinot par 0,5% gan darba ņēmēja, gan darba devēja daļu), papildus ietverot solidaritātes nodokļa likmes samazināšanu no 25,5% līdz 25,0% un solidaritātes nodokļa ieņēmumu sadalījuma maiņu. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa kontā Valsts kasē tiks ieskaitīti solidaritātes nodokļa ieņēmumi 10 procentpunktu apmērā līdzšinējo 10,5 procentpunktu vietā, (fiskālā ietekme valsts speciālajā budžetā -75,5 milj. *euro*);
- alternatīvo nodokļu režīmu reorganizācija un minimālā valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu ieviešana (fiskālā ietekme valsts speciālajā budžetā +59,2 milj. *euro*, valsts pamatbudžetā veselības finansēšanai +1,9 milj. *euro*).

Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas ietekmēs arī šādi MK atbalstītie pasākumi likumprojekta “Par valsts budžetu 2021. gadam” izstrādes gaitā, kas stāsies spēkā ar 2021. gada 1. janvāri:

- grozījumi “Čeku loterijas likumā”, kas paredz paplašināt noteikto darījumu apliecinājošo dokumentu veidus, kas reģistrējami dalībai čeku loterijā, ieviešot maksāšanai izsniegtu dokumentu par saņemtām precēm vai pakalpojumiem reģistrēšanu (fiskālā ietekme valsts speciālajā budžetā +0,02 milj. *euro*);
- atgriezeniskais efekts no algu palielināšanas veselības un izglītības jomā (fiskālā ietekme valsts speciālajā budžetā +55,8 milj. *euro*).

Tāpat valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumus ietekmēs arī iepriekš pieņemtās izmaiņas normatīvajos aktos:

- minimālās mēneša darba algas paaugstināšana ar 2021. gadu līdz 500 *euro*/mēnesī (fiskālā ietekme valsts speciālajā budžetā +21,6 milj. *euro*, valsts pamatbudžetā veselības finansēšanai +0,8 milj. *euro*);
- nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi līdz trim gadiem, ja termiņa kavējums radies Covid-19 izplatības dēļ (fiskālā ietekme valsts speciālajā budžetā +5,2 milj. *euro*, valsts pamatbudžetā veselības finansēšanai +0,2 milj. *euro*).

Saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” 2021. gadā sociālās apdrošināšanas iemaksas tiek plānotas 2 840,4 milj. *euro* apmērā, kas salīdzinājumā ar 2020. gada prognozi ir par 175,9 milj. *euro* jeb 6,6% vairāk.

3.4. tabula Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas speciālajā budžetā

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Sociālās apdrošināšanas iemaksas speciālajā budžetā, milj. <i>euro</i>	2 543,2	2 795,0	2 664,5	2 840,4
pieauguma tempi, faktiskās cenās, %	286,2	251,8	-130,5	175,9
% no IKP	12,7%	9,9%	-4,7%	6,6%

*saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021.gadam”

Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas pamatbudžetā veselības finansēšanai 2021. gadā tiek plānotas 97,7 milj. *euro* apmērā, kas salīdzinājumā ar 2020. gada prognozi ir par 5,8 milj. *euro* jeb 6,3% vairāk.

Uzņēmumu ienākuma nodoklis

Uzņēmumu ienākuma nodokļa (turpmāk – UIN) ieņēmumi 2020. gada 1. pusgadā bija 110,3 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2019. gada attiecīgo periodu ir palielinājušies par 101,0 milj. *euro* jeb vairāk kā desmitkārtīgi. Ieņēmumu palielinājums skaidrojams ar būtisku nodokļa atmaksu samazinājumu, kuras bija izveidojušās 2018. gada pirmajā pusgadā, uzņēmumiem turpinot veikt nodokļa avansa maksājumus. Vienlaikus pieaug arī nodokļa ieņēmumi no dividendžu izmaksas. Savukārt ieņēmumi no pusgada plāna atpaliek par 42,7 milj. *euro* jeb 27,9%, kā iemeslu minot joprojām augsto iepriekšējo gadu peļņas apmēru (par kuras sadali nodoklis netiek piemērots). Ņemot vērā pirmā pusgada izpildi un makroekonomisko rādītāju izmaiņas, 2020. gada UIN prognoze tika samazināta par 61,0 milj. *euro* jeb par 23,4%, salīdzinot ar plānu.

Kopš 2018. gada UIN piedzīvoja būtiskas pārmaiņas – nodoklis tiek maksāts peļņas sadales un tai pielīdzināmos gadījumos.

Sākot ar 2018. gada jūliju, ir būtiski mainījusies deklarācijas iesniegšanas kārtība – tā ir jāiesniedz par katru mēnesi, ja tajā ir izveidojušies ar nodokli apliekami ienākumi. 2020. gada pirmajā pusgadā visvairāk deklarētas dividendes vai dividendēm pielīdzinātas izmaksas 778,7 milj. *euro*, bet nosacīti sadalītā peļņa 40,7 milj. *euro* apmērā. Jāpiebilst, ka, salīdzinot ar 2019. gada pirmo pusgadu, dividendžu izmaksas pieaugušas 58,8%, bet nosacīti sadalītā peļņa ir samazinājusies par 4,0 procentiem.

UIN iemaksas, salīdzinot ar pērnā gada 6 mēnešiem pieaugušas par 38,2 milj. *euro* jeb 38,5%, bet atmaksas samazinājušās par 62,8 milj. *euro* jeb 70,0 procentiem.

UIN pārmaksa 2020. gada jūnija beigās bija 49,5 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2019. gada jūnija beigām, tā ir samazinājusies par 69,4 milj. *euro* jeb 58,4 %, bet, salīdzinot ar 2019. gada beigām, tā ir samazinājusies par 30,0 milj. *euro* jeb 37,7%. Savukārt nozaru griezumā lielākā pārmaksa (12,7 milj. *euro* jeb 25,7% no kopējās pārmaksu summas) ir finanšu un apdrošināšanas darbību nozares nodokļu maksātājiem, kam seko vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības; automobiļu un motociklu remonta nozares nodokļu maksātāji (23,2%) un apstrādes nozares nodokļu maksātāji (12,0%). Būtiskais pārmaksu kāpums bija vērojams 2018. gada 2. pusgadā un ir saistāms ar UIN reformu – 2018. gada 1. pusgadā vēl tika veikti nodokļa avansa maksājumi, savukārt līdz 2018. gada 20. jūlijam bija jāiesniedz deklarācijas par 2018. gada 1. pusgadu. Pēc tām tika aprēķināta nodokļa summa, kas izrādījās būtiski mazāka par veiktajiem avansa maksājumiem, veidojot ievērojamu nodokļa pārmaksu.

Saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” UIN ieņēmumi 2021. gadā tiek plānoti 263,2 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2020. gada prognozētajiem ieņēmumiem ir par 63,2 milj. *euro* jeb par 31,6% vairāk.

UIN 2021. gada ieņēmumu plānu galvenokārt ietekmēs nodokļa apmēra par peļņas sadali pieauguma tendences, 2020. gada pirmā pusgada izpilde, kā arī nodokli netieši ietekmējušie lēmumi saistībā ar valsts kapitālsabiedrību dividendēs izmaksājamās daļas palielināšanu:

- palielināt valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” dividendēs izmaksājamo peļņas daļu (fiskālā ietekme 2021. gadā +3,6 milj. *euro*);
- palielināt akciju sabiedrības “Latvenergo” dividendēs izmaksājamo peļņas daļu (fiskālā ietekme 2021. gadā +19,6 milj. *euro*).

3.5. tabula Uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognose	plāns*
Uzņēmumu ienākuma nodoklis, milj. euro	304,0	44,8	200,0	263,2
pieauguma tempi faktiskās cenās, %	-28,6%	-85,3%	346,7%	31,6%
% no IKP	1,0	0,1	0,7	0,9

*saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam"

3.2.2. Netiešie nodokļi

Lielāko daļu no netiešo nodokļu ieņēmumiem veido pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa ieņēmumi.

3.6. tabula Netiešo nodokļu ieņēmumi milj. euro un % no IKP

	2018		2019		2020		2021	
	milj.euro	% no IKP	milj.euro	% no IKP	milj.euro	% no IKP	milj.euro	% no IKP
	fakts				prognose		plāns*	
Netiešie nodokļi:	3 659,8	12,6%	3 883,5	12,7%	3 715,4	13,2%	4 037,4	13,4%
Pievienotās vērtības nodoklis	2 457,0	8,5%	2 648,3	8,7%	2 498,8	8,9%	2 735,3	9,1%
Akcīzes nodoklis	1 029,2	3,5%	1 064,1	3,5%	1 043,0	3,7%	1 114,5	3,7%
Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis	94,3	0,3%	95,3	0,3%	96,6	0,3%	103,7	0,4%
Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis	21,5	0,1%	21,1	0,1%	21,5	0,1%	23,2	0,1%
Elektroenerģijas nodoklis	5,0	0,0%	5,0	0,0%	4,8	0,0%	4,8	0,0%
Muitas nodoklis	52,8	0,2%	49,7	0,2%	50,7	0,2%	55,9	0,2%

*saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021.gadam"

2020. gada netiešo nodokļu ieņēmumu īpatsvars IKP tiek prognozēts 13,2%, savukārt 2021. gadā tiek plānots, ka to īpatsvars palielināsies par 0,2 procentpunktiem. Kopējo īpatsvara palielinājumu IKP ietekmēs pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa ieņēmumu īpatsvara palielinājums.

Pievienotās vērtības nodoklis

Pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk – PVN) ieņēmumi ir lielākais valsts pamatbudžeta nodokļu ieņēmumu avots, kas 2020. gada sešos mēnešos veidoja 54,8% no valsts pamatbudžeta nodokļu ieņēmumiem.

PVN ieņēmumi 2020. gada sešos mēnešos bija 1 128,6 milj. euro, kas salīdzinājumā ar 2019. gada pirmo pusgadu ir par 109,6 milj. euro jeb 8,8% mazāk. Tāpat arī 2020. gada sešu mēnešu izpilde par 196,4 milj. euro jeb 14,8% atpaliek no plānotā, līdz ar to 2020. gada pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu prognoze tika samazināta par 386,1 milj. euro.

Kopš marta PVN ieņēmumu plāna neizpildē atspoguļojas ekonomikas sabremzēšanās, ko noteicis ārkārtas stāvoklis valstī Covid-19 krīzes rezultātā, kā arī PVN ieņēmumus ietekmējošie atbalsta pasākumi: nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi un PVN pārmaksas atmaksa 30 dienu laikā.

PVN bruto iemaksas 2020. gada sešos mēnešos bija 1 596,7 milj. *euro*, kas ir par 94,5 milj. *euro* jeb 5,6% mazāk nekā 2019. gada sešos mēnešos. 2019. gada otrajā pusē sagaidāms, ka iemaksas sāks palielināties salīdzinājumā ar 2019. gada atbilstošo mēnesi, kas būs saistīts ar kopējās ekonomikas atkopšanos no Covid-19 krīzes.

Salīdzinot ar 2019. gada 1. pusgada ieņēmumiem, iekšzemē iekasētā PVN ieņēmumi samazinājušies par 111,5 milj. *euro* jeb 9,3% un PVN ieņēmumi, izlaižot preces brīvam apgrozījumam, palielinājušies par 0,6 milj. *euro* jeb 1,9 procentiem.

Prognozēts, ka 2021. gadā PVN ieņēmumu pieaugumu veicinās privātais patēriņš, kas saskaņā ar prognozēm, salīdzinot ar 2020. gadu, faktiskajās cenās pieaugs par 5,8 procentiem. Inflācija 2021. gadā prognozēta 1,2% līmenī.

Saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam" PVN ieņēmumi 2021. gadā tiek plānoti 2 735,3 milj. *euro*, t.i., par 236,5 milj. *euro* jeb 9,5% vairāk nekā prognozēts 2020. gadam.

PVN ieņēmumu plāns 2021. gadam ir sagatavots, ņemot vērā gan prognozējamās tautsaimniecības attīstības tendences, tai skaitā iekšzemes pieprasījuma pārmaiņas kā galveno tautsaimniecības attīstību virzītāju, gan PVN ieņēmumu dinamiku 2020. gada sešos mēnešos, kā arī likumdošanas izmaiņas.

2020. gadā pieņemtās un jau spēkā stājušās izmaiņas, kas ietekmējušas PVN prognozi 2020. gadam un līdz ar to arī 2021. gadam:

- starpproduktu definīcijas precizēšana akcīzes nodoklim no alkoholiskajiem dzērieniem ar 01.05.2020. (fiskālā ietekme +0,7 milj. *euro*);
- nodokļu maksājumu samaksas sadalei termiņos vai atlikšanai uz laiku līdz trim gadiem, kas stājās spēkā ar 28.03.2020. (fiskālā ietekme +5,53 milj. *euro*).

Iepriekšējos gados un 2020. gadā pieņemtās likumdošanas izmaiņas, kas stāsies spēkā ar 2021. gadu:

- 5% PVN likmes saglabāšana Latvijai raksturīgiem svaigiem augļiem, ogām un dārzeņiem līdz 2023. gada 31. decembrim (fiskālā ietekme -3,0 milj. *euro*).
Saglabājot samazinātās likmes piemērošanu, tiek izvirzīts mērķis - veicināt augļkopības un dārzeņkopības nozaru attīstību, mazināt ēnu ekonomiku, palielināt legālajā tirgū darbojošos komersantu konkurētspēju, kā arī veicināt svaigu augļu, ogu un dārzeņu patēriņu. Mērķa sasniegšanai tiek noteikti sasniedzamie rezultātīvie rādītāji:
 - PVN likumā noteikto augļu, ogu un dārzeņu izaudzētās produkcijas vērtība salīdzinājumā pret ievesto produkcijas vērtības pieaugums;
 - ar PVN samazināto 5% likmi apliekamo darījumu pieaugums;
 - augļu, ogu un dārzeņu ražotāju PVN maksātāju vidējā atalgojuma uz vienu nodarbināto pieaugums;
 - ēnu ekonomikas samazinājums.
- PVN piemērošanas vienkāršošanas noteikumi e-komercijas jomā: ar 2021. gadu tiks paplašināts īpašā PVN režīma piemērošanas tvērums, radot iespēju reģistrēties vienā dalībvalstī un veikt PVN samaksu par jebkādiem darījumiem, kas veikti e-vidē īpašā PVN režīma ietvaros; papildus tam ar 2021. gadu tiks atcelts PVN atbrīvojums mazās vērtības preču sūtījumiem 22 *euro* apmērā (fiskālā ietekme +10,37 milj. *euro*);
- MK rīkojuma projekts "Par Satiksmes ministrijas ilgtermiņa saistībām valsts galvenā autoceļa "E67/A7 Ķekavas apvedceļš" publiskās un privātās partnerības projekta īstenošanai" (fiskālā ietekme +8,29 milj. *euro*);
- grozījumi Čeku loterijas likumā (fiskālā ietekme +0,68 milj. *euro*);

- atgriezeniskais efekts no algu palielināšanas veselības un izglītības jomā (fiskālā ietekme +25,7 milj. *euro*);
- akcīzes nodokļa likmju tabakas izstrādājumiem paaugstināšana (fiskālā ietekme 2021.gadā +0,86 milj. *euro*).

3.7. tabula Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognose	Plāns*
Pievienotās vērtības nodoklis, milj. <i>euro</i>	2 457,0	2 648,3	2 498,8	2 735,3
pieauguma tempi faktiskās cenās, %	12,3	7,8	-5,6	9,5
% no IKP	8,5	8,7	8,9	9,1

*saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam"

Akcīzes nodoklis

2020. gada sešos mēnešos kopējie akcīzes nodokļa ieņēmumi bija 489,2 milj. *euro*. Salīdzinājumā ar 2019. gada sešiem mēnešiem akcīzes nodokļa ieņēmumi samazinājās par 31,5 milj. *euro* jeb 6,0%, savukārt, salīdzinot ar plānoto, 2020. gada sešos mēnešos tika iekasēts par 84,1 milj. *euro* jeb 14,7% mazāk. Visbūtiskāk no plāna atpaliek ieņēmumi no akcīzes nodokļa naftas produktiem (-42,4% jeb -14,1%), alkoholiskajiem dzērieniem (-21,8 milj. *euro* jeb 19,9%) un tabakas izstrādājumiem (-11,3 milj. *euro* jeb -10,1%). To ietekmēja:

- akcīzes nodokļa objektu patēriņa apjoma dinamika:
 - atsevišķiem nodokļa objektiem patēriņa pieauguma temps jau kopš gada sākuma bija lēnāks nekā prognozēts, sastādot plānu;
 - kopš marta to būtiski ietekmēja ieviestie pasākumi Covid-19 izplatības ierobežošanai un uz laiku noteiktā ārkārtējā situācija valstī. Tā rezultātā ievērojami samazinājās gan pārvadājumi, gan atpūtas, izklaides, tūrisma un socializēšanās iespējas, kas sekmētu alkohola, tabakas un naftas produktu patēriņu. Tāpat uz laiku bija pārtraukta tirdzniecība Latvijas-Igaunijas pierobežā;
 - Igaunijas lēmums no 2020. gada 1. maija līdz 2022. gada 30. aprīlim samazināt akcīzes nodokļa likmi dīzeļdegvielai, kā rezultātā starp Baltijas valstīm un Poliju pašlaik augstākā nodokļa likme dīzeļdegvielai ir Latvijā;
- piešķirtie nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi līdz trim gadiem saskaņā ar likumu "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību", ja termiņa kavējums radies Covid-19 izplatības dēļ;
- lēnāka akcīzes nodokļa likmju alkoholiskajiem dzērieniem un alum paaugstināšana nekā iepriekš plānots.

Nodokļa ieņēmumus 2020. gadā ietekmēja arī 2017.-2020. gadā pieņemtās normatīvo aktu izmaiņas. Saskaņā ar pieņemtajiem grozījumiem normatīvajos aktos:

1. ar 2017. gada 27. jūlijā Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā "Par akcīzes nodokli":
 - ar 2019. gada 1. martu tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes alkoholiskajiem dzērieniem un alum;
 - ar 2019. gada 1. jūliju tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigaretēm;
 - ar 2020. gada 1. janvāri tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes degvielai;
 - ar 2020. gada 1. janvāri tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigāriem, cigarillām, smēķējamai tabakai un tabakas lapām;

2. ar 2019. gada 8. jūlijā Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” akcīzes nodokļa likme pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem laika periodā no 2019. gada 1. augusta līdz 2020. gada 29. februārim tika samazināta līdz 1 564 *euro* par 100 litriem absolūtā spirta;
3. ar 2019. gada 10. decembrī pieņemtajiem MK noteikumiem Nr. 640 “Grozījumi Ministru kabineta 2000. gada 26. septembra noteikumos Nr. 332 “Noteikumi par benzīna un dīzeļdegvielas atbilstības novērtēšanu”” tika paaugstināts benzīnam un dīzeļdegvielai minimāli piejaucamais biodegvielas apjoms, kā rezultātā ar 2020. gada 1. janvāri paaugstinājās degvielas cenas;
4. ar 2020. gada 6. februārī pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli”:
 - ar 2020. gada 1. maiju precizēta starpproduktu definīcija, novēršot nekorektu akcīzes nodokļa likmes piemērošanu alkoholiskajiem kokteiļiem, tādā veidā izvairoties no nodokļa nomaksas pilnā apmērā;
 - ar 2020. gada 1. maiju nodrošināta vienota pieeja dīzeļdegvielas iegādē attiecībā uz zvejniekiem;
 - ar 2020. gada 1. maiju atcelts atbrīvojums dabasgāzei, ko izmanto lauksaimniecībā izmantojamās zemes segto platību (siltumnīcu) siltumapgādei un rūpniecisko mājputnu novietņu (kūtis) un inkubatoru siltumapgādei;
5. ar 2020. gada 20. februārī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2020. gada 1. martu tika noteikts lēnāks nodokļa likmju alkoholiskajiem dzērieniem un alum pieaugums nekā iepriekš tika plānots, vienlaicīgi nosakot likmju paaugstinājumu arī ar 2021. gada 1. martu.

Nemot vērā iepriekš minētos faktorus, prognozēto akcīzes preču patēriņa dinamiku un aktualizētās makroekonomisko rādītāju prognozes 2020. gadam, akcīzes nodokļa ieņēmumu prognoze 2020. gadam samazināta par 160,4 milj. *euro* jeb par 13,3%, salīdzinot ar plānoto.

Sagatavojot 2021. gada akcīzes nodokļa ieņēmumu plānu, tika ņemts vērā prognozētais IKP, darba samaksas un privātā patēriņa pieauguma temps, jaunā 2020. gada prognozētā bāze, pieņemtie grozījumi normatīvajos aktos, piešķirtie termiņu pagarinājumi, kā arī akcīzes nodokļa politika Baltijas valstīs un prognozētā akcīzes preču patēriņa dinamika.

Saskaņā ar 2020. gada 20. februārī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2021. gada 1. martu plānots par 5% paaugstināt akcīzes nodokļa likmes visiem alkoholisko dzērienu veidiem (izņemot raudzētos dzērienus ar absolūtā spirta saturu līdz 6 tilpumprocentiem) un alum.

Saskaņā ar MK 2020. gada 2. septembra sēdē atbalstīto informatīvo ziņojumu “Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās un veselības apdrošināšanas ilgtspējas veicināšanai” paredzētas vairākas akcīzes nodokļa izmaiņas:

- ar 2021. gada 1. janvāri tiks paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigāriem, cigarillām, smēķējamajai un karsējamajai tabakai;
- ar 2021. gada 1. janvāri tiks vienkāršota un paaugstināta akcīzes nodokļa likme elektroniskajās cigaretēs izmantojamajiem šķidrumiem;
- ar 2021. gada 1. janvāri akcīzes nodoklis tiks piemērots arī elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu sagatavošanas sastāvdaļām;
- ar 2021. gada 1. janvāri akcīzes nodoklis tiks piemērots arī tabakas aizstājējproduktiem;
- ar 2021. gada 1. martu tiks paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes alkoholiskajiem dzērieniem un alum;
- ar 2021. gada 1. martu tiks paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigaretēm.

Minētie pasākumi mazinās negatīvo fiskālo ietekmi no darbaspēka nodokļu sloga mazināšanas.

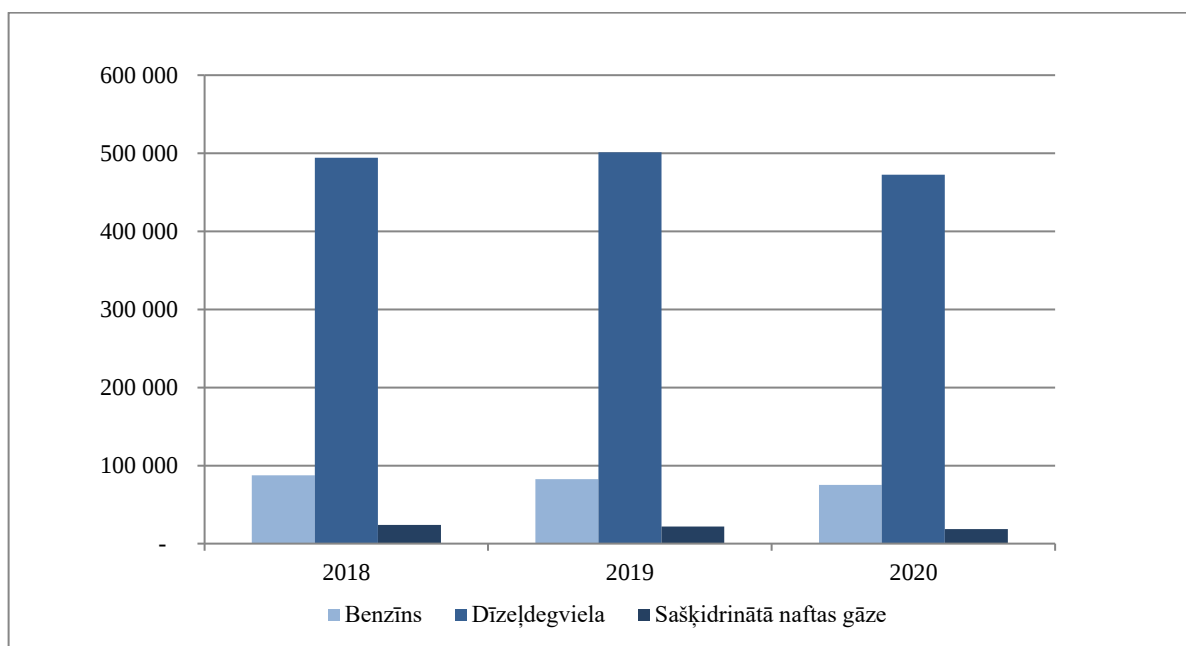
Saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” akcīzes nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 1 114,5 milj. *euro* apmērā, kas ir par 71,5 milj. *euro* jeb 6,9% vairāk nekā prognozēts 2020. gadā.

Akcīzes nodoklis naftas produktiem

2020. gada sešos mēnešos akcīzes nodokļa naftas produktiem ieņēmumi bija 259,2 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, tie samazinājās par 5,2 milj. *euro* jeb 2,0%, bet, salīdzinot ar plānoto, iekasēts par 42,4 milj. *euro* jeb 14,1% mazāk. Plāna neizpilde galvenokārt saistīta ar patēriņam nodoto naftas produktu apjoma samazinājumu, salīdzinot ar prognozēto, kā arī Covid-19 izraisīto krīzi.

Saskaņā ar VID informāciju naftas produktu kopējā patēriņa apjoms 2020. gada piecos mēnešos un 2019. gada decembrī salīdzinājumā ar 2019. un 2018. gada attiecīgo periodu samazinājies par 8,8%, tai skaitā dīzeļdegvielas patēriņš samazinājies par 5,7%, bet benzīna un sašķidrinātās naftas gāzes patēriņš samazinājies attiecīgi par 9,4% un 13,7 procentiem. Degvieleļļas patēriņš palielinājies par 37,4%, bet petrolejas patēriņš samazinājies par 41,8 procentiem. Degvielas patēriņa tendences un struktūra pa veidiem atspoguļota 3.1.attēlā.

3.1. attēls Naftas produktu patēriņš attiecīgā gada piecos mēnešos un iepriekšējā gada decembrī, tonnās³

Dīzeļdegvielas patēriņš Latvijā sāka samazināties jau 2019. gada novembrī, kam kā galvenais iemesls bija sniega trūkums (ierasti liels patēriņš pašvaldībām, nodrošinot ceļu tīrīšanu no sniega). Savukārt kopš 2020. gada sākuma to vēl vairāk ietekmēja degvielas cenu pieaugums, ko noteica gan 2017. gadā nodokļu reformas ietvaros pieņemtais akcīzes nodokļa likmju paaugstinājums degvielai ar 2020. gada 1. janvāri, gan 2019. gada 10. decembrī pieņemtie grozījumi MK 2000. gada 26. septembra noteikumos Nr. 332 “Noteikumi par benzīna un dīzeļdegvielas atbilstības novērtēšanu”, ar ko benzīnam un dīzeļdegvielai tika paaugstināts minimāli piejaucamais biodegvielas apjoms. Minētās izmaiņas radīja risku samazināties

³ Datu avots: VID

pārvaldījumu pakalpojumu sniedzēju Latvijā iepirktās degvielas apjomam, kā arī to, ka Latvijas iedzīvotāji varētu izmantot iespēju iegādāties degvielu kaimiņvalstu pierobežas degvielas uzpildes stacijās. To vēl vairāk sekmēja Igaunijas lēmums samazināt akcīzes nodokļa likmi dīzeļdegvielai no 2020. gada 1. maija līdz 2022. gada 30. aprīlim (skat. 3.8. tabulu), kā rezultātā Latvija zaudēja Latvijas-Igaunijas pierobežas tirgus daļu.

3.8. tabula Akcīzes nodokļa likmes degvielai Baltijas valstīs un Polijā 2018.–2020.gadā

Benzīns, euro par 1000 l	2018	2019	2020
Latvija	476	476	509
Lietuva	434	434	466
Igaunija	563	563	563
Polija	388	391	383
Dīzeļdegviela, euro par 1000 l	2018	2019	2020
Latvija*	372	372	414
Lietuva	347	347	372
Igaunija	493	493	493/372**
Polija	339	343	337
Sašķidrinātās naftas gāzes, euro par 1000 kg	2018	2019	2020
Latvija	244	244	285
Lietuva	304	304	304
Igaunija	193	193	193
Polija	193	195	191

* Dīzeļdegvielai, kas tiek marķēta saskaņā ar likuma "Par akcīzes nodokli" 28.pantu un kuru izmanto atbilstoši minētā likuma 18. panta piektajā daļā noteiktajam veidam, mērķiem un nosacījumiem, ar 2018. gada 1. jūliju akcīzes nodoklis tiek piemērots 15% apmērā no akcīzes nodokļa standartlikmes dīzeļdegvielai

**Likme samazināta ar 01.05.2020.

3.8. tabulā redzams, ka nodokļa likme dīzeļdegvielai kopš 2020. gada 1. maija Latvijā ir visaugstākā starp Baltijas valstīm un Poliju – nodokļu līmeņa (akcīzes nodoklis un tam piemērojamā PVN daļa) atšķirība ar Lietuvu un Igauniju litram dīzeļdegvielas veido 0,05 euro, savukārt ar Poliju tā ir vēl lielāka – 0,09 euro. Tas negatīvi ietekmē Latvijas konkurētspēju, jo komercpārvaldījumos un uzņēmējdarbībā pamatā izmanto tieši dīzeļdegvielu. Nodokļu līmenis svinu nesaturošam benzīnam Latvijā ir par 0,06 euro zemāks nekā Igaunijā, bet par 0,05 euro augstāks nekā Lietuvā.

Visizteiktākais dīzeļdegvielas patēriņa kritums sākās 2020. gada martā, ko ietekmēja būtiskā autotransporta plūsmas intensitātes samazināšanās Covid-19 ietekmē. Covid-19 izraisītās krīzes ietekmē patēriņš samazinājās vairākās tautsaimniecības nozarēs, kā arī privātajā sektorā. Piemēram, saskaņā ar VAS "Latvijas Valsts ceļi" sniegto informāciju no 2020. gada 15. marta līdz 14. aprīlim vidējā diennakts satiksmes intensitāte uz valsts galvenajiem autoceļiem bija vidēji par 26% mazāka nekā tādā pašā laika periodā pērn. Viegglā transporta intensitātes samazinājums šajā periodā ir bijis 29%, bet kravas transporta – 14 procenti. Jāatzīmē, ka tika samazināts arī pasažieru pārvaldījumu reisu skaits.

Degvielas patēriņa kritumu atspoguļo arī transportlīdzekļu skaita pieauguma tempa palēnināšanās. Saskaņā ar Ceļu satiksmes drošības direkcijas informāciju 2020. gada 1. jūlijā, salīdzinot ar 2019. gada 1. jūliju, kopējais reģistrēto transportlīdzekļu skaits palielinājies par 0,5%, tai skaitā transportlīdzekļu, kas patērē dīzeļdegvielu, īpatsvars kopējā transportlīdzekļu skaitā ir pieaudzis no 64,3% līdz 66,2% un to skaits ir 549 277, benzīnu patērējošo transportlīdzekļu īpatsvars ir samazinājies no 29,3% līdz 27,8% un to skaits ir 231 102. Sašķidrinātās naftas gāzes patērējošo transportlīdzekļu īpatsvars samazinājies par 0,4 procentpunktiem.

Akcīzes nodokļa likmju paaugstināšana degvielai un minimālā biodegvielas piejaukuma daudzuma noteikšana 2020. gadā nebija vienīgās normatīvo aktu izmaiņas, kas attiecināmās naftas produktiem. Saskaņā ar 2020. gada 6. februārī pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2020. gada 1. maiju nodrošināta vienota pieeja dīzeļdegvielas iegādē attiecībā uz zvejniekiem. Piekrastes zvejniekiem saglabāta iepriekš normatīvajos aktos noteiktā kārtība – iespēja ostu teritorijās iegādāties no akcīzes nodokļa atbrīvotu dīzeļdegvielu izmantošanai zvejas kuģos piekrastes ūdeņos. Savukārt tiem piekrastes un iekšējo ūdeņu zvejniekiem, kuri nevar rast iespēju ostu teritorijās iegādāties no akcīzes nodokļa atbrīvotu dīzeļdegvielu izmantošanai zvejas kuģos, paredzēta samazinātas akcīzes nodokļa likmes piemērošana marķētai dīzeļdegvielai izmantošanai zvejas kuģos piekrastes un iekšējos ūdeņos, vienlaikus ieviešot akcīzes nodokļa atmaksu piekrastes ūdeņu zvejniekiem par to zvejas kuģos izmantoto marķēto dīzeļdegvielu ar samazinātu akcīzes nodokļa likmi.

Nodokļu ieņēmumus ietekmēja arī piešķirtie nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi līdz trim gadiem saskaņā ar likumā “Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību”, ja termiņa kavējums radies Covid-19 izplatības dēļ. Saskaņā ar VID sniegto informāciju 10. jūnijā naftas produktiem Covid-19 sakarā piešķirto termiņu pagarinājumu summa bija 1,9 milj. *euro*, bet vēl nesamaksātā summa veidoja 1,6 milj. *euro*.

Nemot vērā iepriekš uzskaitītos faktorus, akcīzes nodokļa no naftas produktiem ieņēmumi 2020. gadam prognozēti 544,1 milj. *euro* apmērā, kas ir par 88,5 milj. *euro* jeb par 14,0% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada akcīzes nodokļa naftas produktiem ieņēmumu plānu, tika ņemtas vērā prognozētās iepriekš minēto makroekonomisko rādītāju izmaiņas, jaunā 2020. gada prognozētā bāze, prognozētā apliekamo objektu patēriņa dinamika, piešķirtie termiņu pagarinājumi un akcīzes nodokļa politika Baltijas valstīs.

Tā kā Igaunijā akcīzes nodokļa dīzeļdegvielai likmes samazinājums ir noteikts līdz 2022. gada 30. aprīlim, prognozēts, ka 2022. gada otrajā pusē pakāpeniski atjaunosies dīzeļdegvielas tirdzniecība Igaunijas-Latvijas pierobežā, jo nodokļu daļa dīzeļdegvielas cenā Latvijā būs par 0,09 *euro* zemāka nekā Igaunijā.

Tāpat prognozēs ņemts vērā, ka 2021. gadā tiks atmaksāta daļa no 2020. gadā Covid-19 sakarā piešķirtajiem termiņu pagarinājumiem – aptuveni 0,4 milj. *euro* apmērā.

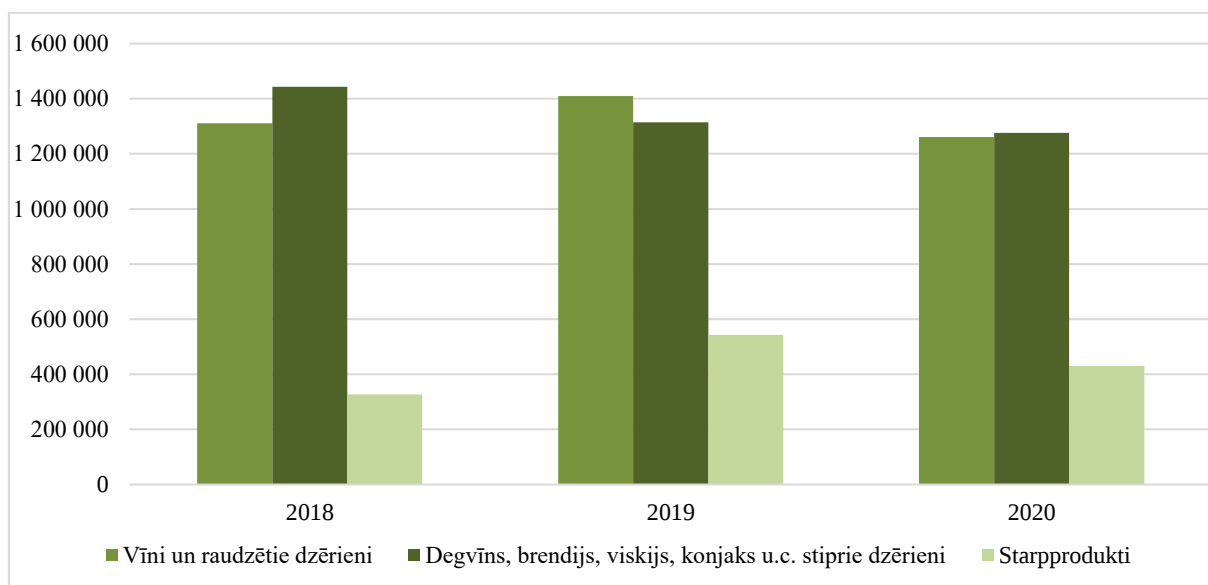
Nemot vērā iepriekš minētos faktorus, likumprojektā “Par valsts budžetu 2021. gadam” akcīzes nodokļa naftas produktiem ieņēmumi tiek plānoti 567,9 milj. *euro* apmērā, kas ir par 23,8 milj. *euro* jeb 4,4% vairāk nekā prognozēts 2020. gadam.

Akcīzes nodoklis alkoholiskajiem dzērieniem un alum

2020. gada sešos mēnešos akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem (neskaitot alu) ieņēmumi bija 88,0 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, akcīzes nodokļa ieņēmumi no alkoholiskajiem dzērieniem samazinājušies par 15,0 milj. *euro* jeb par 14,6 procentiem. Savukārt salīdzinājumā ar plānoto iekasēts par 21,8 milj. *euro* jeb 19,9% mazāk.

Saskaņā ar VID informāciju 2020. gada piecos mēnešos un 2019. gada decembrī, salīdzinot ar 2019. un 2018. gada attiecīgo periodu, patēriņam nodots par 8,8% mazāk alkoholisko dzērienu (neskaitot alu). Pārējo alkoholisko dzērienu patēriņš samazinājies par 2,9%, vīna un raudzēto dzērienu patēriņš samazinājies par 10,6% un starpproduktu patēriņš samazinājies par 20,8 procentiem (skat. 3.2. attēlu).

3.2. attēls Alkoholisko dzērienu patēriņš attiecīgā gada piecos mēnešos un iepriekšējā gada decembrī, dekalitri⁴

Sešu mēnešu ieņēmumus ietekmēja arī iepriekšējos gados pieņemtās likumdošanas izmaiņas. Saskaņā ar 2017. gada 27. jūlijā Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2019. gada 1. martu tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes visiem alkoholisko dzērienu veidiem, izņemot raudzētos dzērienus ar absolūtā spirta saturu zem 6 tilpumprocentiem.

Alkoholisko dzērienu patēriņu ietekmēja ne vien likmju izmaiņas Latvijā, bet arī akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem politika Igaunijā. Būtisko akcīzes nodokļa likmju atšķirību dēļ 2017. un 2018. gadā attīstījās alkoholisko dzērienu un alus tirdzniecība Latvijas – Igaunijas pierobežā. Savukārt 2019. gada 13. jūnijā Igaunijas valdība nolēma par 25% samazināt akcīzes nodokļa likmes pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem, raudzētajiem dzērieniem ar absolūtā spirta saturu zem 6 tilpumprocentiem un alum.

Nemot vērā to, ka Igaunijas parlamenta lēmums par 25% samazināt akcīzes nodokļa likmes atsevišķiem alkoholisko dzērienu veidiem pasliktinātu Latvijas konkurētspēju ar kaimiņvalstīm un negatīvi ietekmētu alkoholisko dzērienu apriti Latvijā, it īpaši Latvijas – Igaunijas pierobežā, Latvijai saglabājot iepriekš plānotās akcīzes nodokļa likmes, 2019. gada 8. jūlijā Saeima pieņēma grozījumus likumā “Par akcīzes nodokli”, akcīzes nodokļa likmi pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem laika periodā no 2019. gada 1. augusta līdz 2020. gada 29. februārim samazinot līdz 1 564 euro par 100 litriem absolūtā spirta (skat. 3.9.tabulu).

3.9. tabula Akcīzes nodokļa likmes alkoholiskajiem dzērieniem Baltijas valstīs 2018.-2021.gadā

Alkoholiskā dzēriena veids	2018	2019	2020	2021
Raudzētie dzērieni ar absolūtā spirta saturu zem 6 tilpumprocentiem, euro/100 l				
Latvija	64,00	64,00	64,00	64,00
Lietuva*	65,46	65,46	65,46	65,46
Igaunija**	77,44 / 84,41	84,41 / 63,35	63,35	63,35
Vīns un raudzētie dzērieni ar absolūtā spirta saturu virs 6 tilpumprocentiem, euro/100 l				
Latvija***	78,00 / 92,00	92,00 / 101,00	101,00 / 106,00	111,00
Lietuva*	164,67	164,67	164,67	164,67

⁴ Datu avots: VID

Alkoholiskā dzēriena veids	2018	2019	2020	2021
Igaunija**	123,18 / 147,82	147,82	147,82	147,82
Starpprodukti ar absolūtā spirta saturu līdz 15 tilpumprocentiem, euro/ 100 l				
Latvija***	78,00 / 92,00	92,00 / 101,00	101,00 / 106,00	111,00
Lietuva	185,82	185,82	185,82	185,82
Igaunija**	263,03 / 289,33	289,33	289,33	289,33
Starpprodukti ar absolūtā spirta saturu no 15 tilpumprocentiem līdz 22 tilpumprocentiem, euro/100 l				
Latvija***	130,00 / 150,00	150,00 / 168,00	168,00 / 176,00	185,00
Lietuva	264,52	264,52	264,52	264,52
Igaunija**	263,03 / 289,33	289,33	289,33	289,33
Pārējie alkoholiskie dzērieni, euro par 100 l absolūtā spirta				
Latvija***	1 450,00 / 1 670,00	1 670,00 / 1 840,00 / 1 564,00	1 564,00 / 1 642,00	1 724,00
Lietuva*	1 665,04	1 665,04 / 1 832,00	1 832,00	1 832,00
Igaunija**	2 389,00 / 2 508,00	2 508,00 / 1 881,00	1 881,00	1 881,00

*Lietuvā samazinātā likme tiek piemērota raudzētajiem dzērieniem un vīnam ar spirta saturu zem 8 tilpumprocentiem. Pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem likme paaugstināta ar 01.03.2019.

** 2018. gadā likmes Igaunijā paaugstinātas ar 01.02.2018. 2019. gadā likmes raudzētajiem dzērieniem un vīnam ar absolūtā spirta saturu zem 6 tilpumprocentiem un pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem samazinātas ar 01.07.2019.

*** Latvijā likmes paaugstinātas ar katra gada 1. martu. Pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem likme 2019. gadā paaugstināta ar 01.03.2019., bet no 01.08.2019. līdz 29.02.2020. noteikta samazinātā likme 1 564,0 euro par 100 litriem absolūtā spirta. 2020. un 2021. gadā likmes tiek paaugstinātas ar 1. martu.

Tā rezultātā Latvijā akcīzes nodoklis pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem iepriekš minētajā laika periodā bija zemākais Baltijā. Līdz 2020. gada 29. februārim nodokļu daļas cenas atšķirība, ieskaitot pievienotās vērtības nodokli, salīdzinājumā ar Igauniju bija 1,46 euro par litru stiprā alkoholiskā dzēriena (ar absolūtā spirta sastāvu 40 tilpumprocenti), bet salīdzinājumā ar Lietuvu atšķirība bija 1,30 euro.

Lai sabalansētu akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem un alum mērķus – gūt ieņēmumus valsts budžetā un ierobežot šo veselībai kaitīgo produktu patēriņu, tajā pašā laikā neveicinot alkoholisko dzērienu nelegālo apriti, Saeima 2020. gada 20. februārī nolēma iepriekš plānotā likmju paaugstinājuma (stiprajam alkoholam par 29,5%, pārējiem alkoholisko dzērienu veidiem un alum – par aptuveni 10%) ar 2020. gada 1. martu vietā noteikt pakāpenisku akcīzes nodokļa likmju paaugstināšanu – akcīzes nodokļa likmes visiem alkoholiskajiem dzērieniem, izņemot raudzētos dzērienus ar absolūtā spirta saturu līdz 6 tilpumprocentiem, un alum 2020. un 2021. gadā paaugstināt vidēji par 5%. Visu izmaiņu rezultāts attiecībā uz alkoholiskajiem dzērieniem skat. iepriekš – 3.9. tabulā. Pēc minētajām izmaiņām nodokļu daļas cenas atšķirība litram stiprā alkoholiskā dzēriena, ieskaitot PVN, 2020. gadā ir 1,08 euro ar Igauniju un 1,85 euro ar Lietuvu.

Covid-19 izraisītā krīze, uz laiku noteiktais ārkārtējais stāvoklis valstī un tā rezultātā sabiedrībā izraisītās sociālekonomiskajās problēmas negatīvi ietekmēja arī alkoholisko dzērienu patēriņu, ko nespēja kompensēt pat ārkārtējās situācijas laikā atļautā alkohola distances tirdzniecība. Covid-19 krīzes dēļ ne tikai samazinājās tūrisma un socializēšanās iespējas, ierobežoti publiskie pasākumi, bet arī uz laiku pilnībā tika pārtraukta tirdzniecība Igaunijas – Latvijas pierobežā, kas veido nozīmīgu kopējās alkoholisko dzērienu realizācijas tirgus daļu (2019. gadā tā bija ~13,6%).

Turklāt saskaņā ar VID sniegto informāciju izņemtā nelegālā alkohola apjoms un struktūra kontekstā ar legālā patēriņa tendencēm, liecina, ka, visticamāk, ir aktivizējusies nelegāla alkoholisko dzērienu ražošana iekšzemē.

Papildus iepriekš minētajām akcīzes nodokļa likmju izmaiņām saskaņā ar 2020. gada 6. februārī pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2020. gada 1. maiju tika

precizēta starpproduktu definīcija, novēršot nekorektu akcīzes nodokļa likmes piemērošanu alkoholiskajiem kokteiļiem, tādā veidā izvairoties no nodokļa nomaksas pilnā apmērā.

No visiem termiņu pagarinājumiem, kas piešķirti saskaņā ar likumā “Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību”, ja termiņa kavējums radies Covid-19 izplatības dēļ, lielāko daļu veido tieši par akcīzes nodokli alkoholiskajiem dzērieniem. Saskaņā ar VID sniegto informāciju 10. jūnijā Covid-19 sakarā piešķirto termiņu pagarinājumu summa par alkoholiskajiem dzērieniem bija 2,9 milj. *euro*, bet vēl nesamaksātā summa veidoja 2,4 milj. *euro*.

Nemot vērā iepriekš minētos faktoros, akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem ieņēmumi 2020. gadā prognozēti 184,4 milj. *euro* apmērā, kas ir par 42,6 milj. *euro* jeb par 18,8% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem ieņēmumu plānu, tika ņemta vērā jaunā prognozētā 2020. gada bāze, 2017.–2020. gadā pieņemtie grozījumi normatīvajos aktos, piešķirtie termiņu pagarinājumi, prognozētā apliekamo objektu patēriņa dinamika, ņemot vērā Igaunijas un Lietuvas nodokļu politiku attiecībā uz akcīzes nodokli alkoholiskajiem dzērieniem, un iepriekš minēto makroekonomisko rādītāju izmaiņas.

3.9. tabulā atspoguļotas arī 2021. gadā plānotās akcīzes nodokļa likmju izmaiņas alkoholiskajiem dzērieniem. Saskaņā ar 2020. gada 20. februārī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2021. gada 1. martu visiem alkoholisko dzērienu veidiem (izņemot raudzētos dzērienus ar absolūtā spirta saturu līdz 6 tilpumprocentiem) akcīzes nodokļa likmes tiks paaugstinātas par 5 procentiem. Pēc likmju paaugstinājuma nodokļu daļas cenu starpība litram stiprā alkoholiskā dzēriena ar Igauniju samazināsies līdz 0,68 *euro*, bet ar Lietuvu – līdz 1,46 *euro*. Prognozējams, ka šo izmaiņu rezultātā alkoholisko dzērienu tirdzniecība pierobežā mazliet samazināsies, tomēr turpinās pastāvēt, jo Igaunijā cenu līmenis, neskaitot nodokļu daļu, alkoholiskajiem dzērieniem ir ievērojami augstāks nekā Latvijā, bet ar Lietuvu nodokļu daļas starpība būs ievērojama.

Tāpat prognozēs ņemts vērā, ka 2021. gadā tiks atmaksāta daļa no 2020. gadā Covid-19 sakarā piešķirtajiem termiņu pagarinājumiem – aptuveni 0,6 milj. *euro*.

Nemot vērā iepriekš minēto, 2021. gada akcīzes nodokļa no alkoholiskajiem dzērieniem ieņēmumi saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” plānoti 212,5 milj. *euro* apmērā, kas ir par 28,1 milj. *euro* jeb 15,2% vairāk nekā prognozēts 2020. gadam.

2020. gada sešos mēnešos akcīzes nodokļa ieņēmumi **alum** bija 22,6 milj. *euro*, kas, salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, ir par 2,2 milj. *euro* jeb 8,9% mazāk. Salīdzinot ar sešos mēnešos plānoto, iekasēts par 5,7 milj. *euro* jeb 20,0% mazāk.

Tāpat kā attiecībā uz akcīzes nodokļa ieņēmumiem no alkoholiskajiem dzērieniem, arī nodokļa ieņēmumus no alus ietekmē Latvijas – Igaunijas pierobežā notiekošā alkoholisko dzērienu un alus tirdzniecība un akcīzes nodokļa likmju paaugstināšana. Ar 2017. gada 27. jūlijā Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2019. gada 1. martu akcīzes nodokļa likmes alum tika paaugstinātas līdz 7,4 *euro* par katru absolūtā spirta tilpumprocentu par 100 litriem alus, bet minimālā likme – līdz 13,6 *euro* par 100 litriem alus. Savukārt saskaņā ar 2020. gada 20. februārī Saeimā pieņemto lēmumu iepriekš plānotā likmju paaugstinājuma (par aptuveni 10%) ar 2020. gada 1. martu vietā tika noteikta pakāpeniska akcīzes nodokļa likmju paaugstināšana – 2020. un 2021. gadā paaugstinājums vidēji par 5 procentiem.

Saskaņā ar VID informāciju alus produktu kopējais patēriņš 2020. gada piecos mēnešos un 2019. gada decembrī salīdzinājumā ar 2019. un 2018. gada atbilstošo periodu ir samazinājies par 12,6 procentiem. Alus patēriņa kritumu ietekmēja tie paši faktori, kas alkoholisko dzērienu patēriņu – gan Covid-19 izraisītā krīze, gan uz laiku pārtrauktā alus tirdzniecība pierobežā.

Akcīzes nodokļa ieņēmumus no alus ietekmē arī mazajās alus darītavās saražotā alus daudzuma pieauguma dinamika, jo tajās saražotajam alum (par pirmajiem 10 000 hektolitru kalendārajā gadā) tiek piešķirts akcīzes nodokļa atvieglojums 50% apmērā. Patstāvīgās mazās alus darītavas statuss 2020. gada jūnija beigās bija piešķirts 60 komersantiem. 2020. gada sešos mēnešos tajās saražoti 1,0 milj. dekalitri jeb 26% no visa Latvijā ražotā alus apjoma.

Nemot vērā iepriekš minētos faktoros, akcīzes nodokļa alum ieņēmumi 2020. gadam prognozēti 53,0 milj. *euro* apmērā, kas ir par 10,2 milj. *euro* jeb par 16,1% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada akcīzes nodokļa alum ieņēmumu plānu, tika ņemta vērā jaunā prognozētā 2020. gada bāze, 2017.-2020. gadā pieņemtie grozījumi normatīvajos aktos, prognozētā apliekamo objektu patēriņa dinamika, ņemot vērā Igaunijas un Lietuvas nodokļu politiku attiecībā uz akcīzes nodokli alkoholiskajiem dzērieniem un alum, un iepriekš minēto makroekonomisko rādītāju izmaiņas.

Saskaņā ar 2020. gada 20. februārī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2021. gada 1. martu akcīzes nodokļa likme alum tiks paaugstināta no 7,8 *euro* līdz 8,2 *euro* par 100 l par katru absolūtā spirta tilpumprocentu un minimālais līmenis no 14,4 *euro* līdz 15,2 *euro* par 100 litriem alus. Fiskālā ietekme iekļauta akcīzes nodokļa ieņēmumu bāzes prognozēs.

3.10. tabulā atspoguļotas akcīzes nodokļa alum likmes arī pārējās Baltijas valstīs. Kā jau iepriekš tika minēts, ar 2019. gada 1. jūliju Igaunijā tika samazināta akcīzes nodokļa likme alum līdz 12,7 *euro* par katru spirta tilpumprocentu.

Tomēr, neskatoties uz likmju izmaiņām Latvijā un Igaunijā, joprojām saglabāsies pietiekami liela cenu atšķirība (nodokļu daļas cenas atšķirība, ieskaitot pievienotās vērtības nodokli, litram alus (ar absolūtā spirta saturu 5,2 tilpumprocenti) līdz 2021. gada 28. februārim būs 0,30 *euro*, bet ar 2021. gada 1. martu tā būs 0,28 *euro*). Līdz ar to prognozējams, ka alus tirdzniecību Igaunijas – Latvijas pierobežā tas praktiski neietekmēs.

3.10. tabula Akcīzes nodokļa likmes alum Baltijas valstīs

	2018	2019	2020	2021
Alus, euro par katru spirta tilpumprocentu par 100 l				
Latvija*	4,5 / 6,80	6,8 / 7,40	7,40 / 7,80	7,80 / 8,20
Lietuva	7,11	7,11	7,11	7,11
Igaunija**	15,52 / 16,92	16,92 / 12,70	12,70	12,70

* Latvijā likme tiek paaugstināta ar katra gada 1. martu

**Igaunijā 2018. gadā likme tika paaugstināta ar 01.02.2018. 2019. gadā likme samazināta ar 01.07.2019.

Nemot vērā iepriekš minēto, 2021. gada akcīzes nodokļa no alus ieņēmumi saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” tiek plānoti 59,8 milj. *euro* apmērā, kas ir par 6,8 milj. *euro* jeb 12,8% vairāk nekā prognozēts 2020. gadam.

Akcīzes nodoklis tabakas izstrādājumiem

Akcīzes nodokļa tabakas izstrādājumiem ieņēmumi 2020. gada sešos mēnešos bija 100,9 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, akcīzes nodokļa ieņēmumi no tabakas izstrādājumiem ir samazinājušies par 6,4 milj. *euro* jeb 5,9%, bet, salīdzinot ar sešos mēnešos plānoto, iekasēts par 11,3 milj. *euro* jeb 10,1% mazāk.

Saskaņā ar VID informāciju kopējais patēriņam Latvijā nodoto cigarešu apjoms 2020. gada piecos mēnešos un 2019. gada decembrī salīdzinājumā ar 2019. un 2018. gada atbilstošo periodu ir samazinājies par 10,6%, cigāru un cigarillu patēriņš par 29,7%, bet smēķējamās tabakas patēriņš palielinājies par 13,8 procentiem. Patēriņam nodotais karsējamās tabakas apjoms turpina pieaugt – 2019. gada decembrī un 2020. gada piecos mēnešos patēriņam

nodots par 2,7 reizēm vairāk karsējamās tabakas nekā 2019. un 2018. gada atbilstošajos periodos. Būtisko cigarešu patēriņa samazinājumu ietekmējuši vairāki faktori – smēķēšanas ierobežošanas plāna ietvaros veiktie pasākumi (piemēram, aizliegums nodot patēriņam Latvijā tabakas izstrādājumus ar mentola un cita veida garšām), akcīzes nodokļa likmju paaugstināšana, cigarešu aizstāšana ar smēķējamo un karsējamo tabaku, kam ir zemāka akcīzes nodokļa likme. Cigarešu un arī pārējo tabakas izstrādājumu patēriņu ietekmēja arī valstī ieviestie pasākumi Covid-19 izplatības ierobežošanai un uz laiku pilnībā pārtrauktā tirdzniecība Latvijas – Igaunijas pierobežā.

Cigarešu patēriņu negatīvi ietekmēja ar mentolu aromatizētu tabakas izstrādājumu tirdzniecības ES aizliegums, kas noteikts ar 2020. gada 20. maiju, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2014/40/ES, kas tika pieņemta 2014. gada 19. maijā.

Papildus iepriekš minētajam saskaņā ar 2019. gada 4. aprīlī pieņemtajiem grozījumiem Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprītes likumā ar 2020. gada 1. oktobri mazumtirdzniecības vietās aizliegts izvietot tabakas izstrādājumus, augu smēķēšanas produktus, elektroniskās smēķēšanas ierīces un uzpildes tvertnes pircējiem redzamā vietā.

Akcīzes nodokļa ieņēmumus ietekmē ne vien nodokļa objektu patēriņa dinamika, bet arī iepriekšējos gados pieņemtās izmaiņas normatīvajos aktos. Saskaņā ar 2017. gada 27. jūlijā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2019. gada 1. jūliju cigaretēm akcīzes nodoklis tika paaugstināts no 74,6 *euro* līdz 78,7 *euro* par 1 000 cigaretēm, bet minimālais akcīzes nodokļa līmenis tika paaugstināts no 109,2 *euro* līdz 114,7 *euro* par 1 000 cigaretēm. Ar minētajiem grozījumiem ar 2020. gada 1. janvāri akcīzes nodoklis tika paaugstināts arī cigāriem un cigarillām no 88,0 *euro* līdz 95,2 *euro* par 1 000 gab., bet smēķējamai tabakai – smalki sagrieztai tabakai cigarešu uztīšanai, citai smēķējamai tabakai, tabakas lapām un karsējamai tabakai – tas tika paaugstināts no 70,0 *euro* līdz 75,0 *euro* par 1 000 gramam.

Nemot vērā iepriekš minēto, akcīzes nodokļa tabakas izstrādājumiem ieņēmumi 2020. gadā prognozēti 224,8 milj. *euro* apmērā, kas ir par 16,0 milj. *euro* jeb par 6,6% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada akcīzes nodokļa tabakas izstrādājumiem ieņēmumu plānu, tika ņemtas vērā iepriekš minētās makroekonomisko rādītāju izmaiņas, jaunā 2020. gada prognozētā bāze, pieņemtie grozījumi normatīvajos aktos un prognozētā apliekamo objektu patēriņa dinamika.

Saskaņā ar MK 2020. gada 2. septembra sēdē atbalstīto informatīvo ziņojumu “Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās un veselības apdrošināšanas ilgtspējas veicināšanai” paredzētas vairākas akcīzes nodokļa izmaiņas:

- ar 2021. gada 1. janvāri tiks paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigāriem, cigarillām, smēķējamajai un karsējamajai tabakai un tabakas lapām;
- ar 2021. gada 1. janvāri akcīzes nodoklis tiks piemērots arī tabakas aizstājējproduktiem (piemēram, nikotīnu saturoši spilventiņiem);
- ar 2021. gada 1. martu tiks paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigaretēm.

Fiskālā ietekme 2021. gadā +4,5 milj. *euro* (t.sk. no akcīzes nodokļa +3,7 milj. *euro* un no PVN +0,8 milj. *euro*).

Likmes paredzēts paaugstināt arī 2022. un 2023. gadā, skat. 3.11.tabulu.

3.11. tabula Akcīzes nodokļa likmes tabakas izstrādājumiem 2019.–2023. gadā

Tabakas izstrādājuma veids	Spēkā esošā likme	Plānotās likmes		
Cigaretes	01.07.2019.	01.03.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 cig., <i>euro</i>	78,70	82,60	86,70	91,00
Nodokļa minimālais līmenis par 1000 cig., <i>euro</i>	114,70	120,40	126,40	132,70
Ad valorem, %	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%
Cigāri, cigarillas	01.01.2020.	01.01.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 gab., <i>euro</i>	95,20	101,90	109,10	116,70
Smēķējamā tabaka, tabakas lapas	01.01.2020.	01.01.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 g., <i>euro</i>	75,00	80,25	85,90	91,90
Karsējamā tabaka	01.01.2020.	01.01.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 g., <i>euro</i>	75,00	99,00	125,00	140,00
Tabakas aizstājējprodukti	01.01.2020.	01.01.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 g., <i>euro</i>	-	80,00	100,00	120,00

Akcīzes nodokļa likmju paaugstināšanas rezultātā 2021. gadā:

- ar 2021. gada 1. janvāri vienas cigāru vai cigarillu paciņas (10 gab.) mazumtirdzniecības cenas nodokļu daļas pieaugums būs +0,08 *euro* jeb +7,0%;
- ar 2021. gada 1. janvāri viena smēķējamās tabakas 30 gramu iepakojuma mazumtirdzniecības cenas nodokļu daļas pieaugums būs +0,19 *euro* jeb +7,0%;
- ar 2021. gada 1. janvāri vienas karsējamās tabakas paciņas (20 gab.) mazumtirdzniecības cenas nodokļu daļas pieaugums 2021. gadā būs +0,18 *euro* jeb +32,0%;
- ar 2021. gada 1. janvāri tabakas aizstājējproduktu 1g. izstrādājuma nodokļu daļa pieaugs par 0,10 *euro*;
- ar 2021. gada 1. martu vienas cigarešu paciņas (20 cigarettes) nodokļu daļas pieaugums atkarībā no mazumtirdzniecības gala cenas būs ~0,12 līdz 0,14 *euro*.

Salīdzinot nodokļu līmeni tabakas izstrādājumiem Baltijas valstīs, secināms, ka Latvijā tas lielākajai daļai produktu ir zemāks nekā Igaunijā, bet augstāks nekā Lietuvā. Arī Igaunija plāno 2021. gadā paaugstināt akcīzes nodokļa likmes lielākajai daļai tabakas izstrādājumu. Piemēram, minimālais akcīzes nodokļa līmenis cigaretēm Latvijā 2021. gadā būs par 0,29 *euro* jeb 11,0% augstāks nekā Lietuvā, bet par 0,58 *euro* jeb 16,6% zemāks nekā Igaunijā. Cigāriem un cigarillām nodokļu līmenis 2021. gadā visaugstākais būs Igaunijā, zemākais – Lietuvā. Arī smēķējamās tabakas nodokļu daļa 30 g. iepakojumam 2021. gadā Igaunijā būs lielāka (+0,58 *euro*), bet zemāka – Lietuvā (-0,06 *euro*). Savukārt karsējamās tabakas paciņai nodokļu slogs būs par 0,11 *euro* zemāks nekā Lietuvā un par 0,02 *euro* augstāks nekā Igaunijā.

Nemot vērā iepriekš minēto, 2021. gada akcīzes nodokļa no tabakas izstrādājumiem ieņēmumi saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” tiek plānoti 235,0 milj. *euro* apmērā, kas, salīdzinot ar 2020. gada prognozi, ir par 10,2 milj. *euro* jeb 4,5% vairāk.

Akcīzes nodoklis pārējām akcīzes precēm

2020. gada sešos mēnešos akcīzes nodokļa ieņēmumi no pārējām akcīzes precēm – kafiju, bezalkoholiskajiem dzērieniem un elektroniskajās cigaretēs izmantojamajiem šķidrumiem – bija 8,5 milj. *euro*. Salīdzinājumā ar 2019. gada atbilstošo periodu akcīzes nodokļa ieņēmumi no tām ir palielinājušies par 0,3 milj. *euro* jeb 3,5%, un plāns ir izpildīts 99,6% apmērā.

Saskaņā ar VID sniegto informāciju bezalkoholisko dzērienu patēriņš 2020. gada piecos mēnešos un 2019. gada decembrī salīdzinājumā ar 2019. un 2018. gada atbilstošo periodu ir palielinājies par 1,4%, bet kafijas patēriņš tai pašā periodā palielinājies par

11,7 procentiem. Elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu patēriņš samazinājies par 50,2 procentiem un bija zem 2018. gada līmeņa.

Nemot vērā pārējo akcīzes preču patēriņa dinamiku un sešu mēnešu izpildi, akcīzes nodokļa ieņēmumi no pārējām akcīzes precēm 2020. gadā prognozēti 17,8 milj. *euro* apmērā, kas ir par 0,2 milj. *euro* jeb 1,1% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada akcīzes nodokļa pārējām precēm ieņēmumu plānu, tika ņemtas vērā iepriekš minētās makroekonomisko rādītāju izmaiņas, jaunā 2020. gada prognozētā bāze, kā arī prognozētā apliekamo objektu patēriņa dinamika un izmaiņas normatīvajos aktos.

Saskaņā ar MK 2020. gada 2. septembra sēdē atbalstīto informatīvo ziņojumu “Par nodokļu politikas attīstības virzieniem, valsts sociālās un veselības apdrošināšanas ilgtspējas veicināšanai” ar 2021. gada 1. janvāri paredzētas vairākas akcīzes nodokļa izmaiņas:

- tiks vienkāršota un paaugstināta akcīzes nodokļa likme elektroniskajās cigaretēs izmantojamajiem šķidrumiem, nosakot likmi 0,12 *euro* par mililitru šķidruma neatkarīgi no nikotīna daudzuma;
- akcīzes nodoklis tiks piemērots arī elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu sastāvdaļām (propilenglikols, aromatizatori, augu izcelsmes glicerīns un nikotīna ekstrakti), kuras plaši tiek piedāvātas Latvijas tirgū un kuras patērētāji iegādājas, lai sagatavotu elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu, tādējādi izvairoties no akcīzes nodokļa nomaksas.

Fiskālā ietekme 2021.gadā +0,5 milj. *euro* (t.sk. no akcīzes nodokļa +0,4 milj. *euro* un no PVN +0,1 milj. *euro*).

Akcīzes nodokļa vienkāršošanas un paaugstināšanas rezultātā nodokļu daļa (akcīzes nodoklis un tam piemērojamā pievienotās vērtības nodokļa daļa) 10 ml šķidruma 2021. gadā pieaugs par 0,12 līdz 1,33 *euro* (atkarībā no nikotīna satura, kas nosaka nodokļu līmeni 2020. gadā) un būs 1,45 *euro* par 10 ml šķidruma. Nodokļa paaugstināšana paredzēta arī 2022. un 2023. gadā.

2021. gada akcīzes nodokļa ieņēmumi no pārējām akcīzes precēm saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” tiek plānoti 18,6 milj. *euro* apmērā, kas ir par 0,8 milj. *euro* jeb 4,6% vairāk nekā prognozēts 2020. gadam.

Akcīzes nodoklis dabasgāzei

2020. gada sešos mēnešos akcīzes nodokļa ieņēmumi par dabasgāzi bija 10,0 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, akcīzes nodoklis par dabasgāzi iekasēts par 3,1 milj. *euro* jeb 23,4% mazāk. Salīdzinot ar plānoto, iekasēts par 2,9 milj. *euro* jeb 22,4% mazāk. Ieņēmumu samazinājums un plāna neizpilde saistīta ar dabasgāzes patēriņa dinamiku – saskaņā ar informāciju iesniegtajās dabasgāzes akcīzes nodokļa deklarācijās, dabasgāzes daudzums, ko izmanto par kurināmo, 2019. gada decembrī un 2020. gada piecos mēnešos, salīdzinot ar attiecīgo periodu pērn, samazinājies par 23,5 procentiem. Dabasgāzes, ko izmanto par kurināmo, patēriņa dinamika ir tieši saistīta ar laikapstākļiem. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes apkopoto informāciju 2019.gada decembrī un 2020.gada pirmajos piecos mēnešos vidējā gaisa temperatūra, salīdzinot ar 2018. un 2019.gada atbilstošo periodu, palielinājusies par 1,4 C⁰, kas atspoguļojas gan dabasgāzes, ko izmanto par kurināmo, patēriņa dinamikā, gan akcīzes nodokļa ieņēmumos.

Saskaņā ar 2020. gada 6. februārī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par akcīzes nodokli” ar 2020. gada 1. maiju atcelts atbrīvojums lauksaimniecībā izmantojamās zemes segto platību (siltumnīcu) siltumapgādei un rūpniecisko mājputnu novietņu (kūtis) un inkubatoru siltumapgādei.

Ņemot vērā dabasgāzes patēriņa dinamiku un sešu mēnešu izpildi, akcīzes nodokļa dabasgāzei ieņēmumi 2020. gadā prognozēti 18,9 milj. *euro* apmērā, kas ir par 2,9 milj. *euro* jeb 13,3% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada akcīzes nodokļa dabasgāzei ieņēmumu plānu, tika ņemtas vērā iepriekš minētās makroekonomisko rādītāju izmaiņas, jaunā 2020. gada prognozētā bāze, kā arī prognozētā dabasgāzes patēriņa dinamika. 2021. gada akcīzes nodokļa ieņēmumi no dabasgāzes tiek plānoti 20,7 milj. *euro* apmērā, kas ir par 1,8 milj. *euro* jeb par 9,5% vairāk nekā prognozēts 2020. gadam.

3.12. tabula Akcīzes nodokļa ieņēmumi pa veidiem

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Akcīzes nodoklis, milj. <i>euro</i>	1 029,2	1 064,1	1 043,0	1 114,5
<i>pieauguma tempi faktiskās cenās, %</i>	13,5	3,4	-2,0	6,9
<i>% no IKP</i>	3,5	3,5	3,7	3,7
Alkoholiskie dzērieni	188,9	201,2	184,4	212,5
Alus	53,1	54,5	53,0	59,8
Naftas produkti	539,6	540,6	544,1	567,9
Tabakas izstrādājumi	208,8	228,2	224,8	235,0
Dabasgāze	22,0	22,4	18,9	20,7
Pārējās akcīzes preces	16,8	17,1	17,8	18,6

*saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam"

Muitas nodoklis

Muitas nodokļa ieņēmumi 2020. gada sešos mēnešos bija 24,4 milj. *euro*, kas ir par 0,4 milj. *euro* jeb 1,8% mazāk nekā 2019. gada atbilstošajā periodā. Salīdzinot ar plānoto, iekasēts par 2,9 milj. *euro* jeb 10,8% mazāk. Plāna neizpilde bija vērojama visos mēnešos, bet martā, aprīlī, maijā un jūnijā tā lielā mērā bija saistīta ar Covid-19 krīzes dēļ noteikto ārkārtējo situāciju Latvijā un pasaulē, kā arī ar ieņēmumu no ievadomuitas nodokļa samazinājumu atsevišķās nozarēs un lēnāku pieaugumu citās nozarēs, salīdzinot ar prognozēto.

Analizējot muitas nodokļa ieņēmumu komponentes, secināms, ka ieņēmumi no ievadomuitas nodokļa, salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, samazinājušies par 0,8 milj. *euro* jeb 3,6%, savukārt antidempinga maksājumi pieauguši par 0,4 milj. *euro* jeb 21,6 procentiem. Antidempinga maksājumu pieaugums saistīts ar Komisijas 2019. gada 26. septembra Īstenošanas regulu (ES) 2019/1590, ar kuru groza Īstenošanas regulu (ES) 2019/159, ar ko nosaka ar galīgos aizsardzības pasākumus pret konkrētu tērauda ražojumu importu (samazināti kvotu apjomi, atsevišķām ražojumu kategorijām tiek piemērotas kvotas tikai autobūves nozarei, kā arī dažām ražojumu kategorijām eksportētājvalstij nav atļauts vienai pašai izmantot vairāk par 30% no katra pasākumu piemērošanas gada pēdējā ceturksņa atlikušās tarifa kvotas.

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2020. gada piecos mēnešos, salīdzinot ar 2019. gada pieciem mēnešiem, imports no valstīm, kas nav ES dalībvalstis, samazinājies par 26,9% un bija zem 2018. gada līmeņa. Savukārt saskaņā ar VID sniegto informāciju, šī gada sešos mēnešos, salīdzinot ar 2019. gada atbilstošo periodu, brīvā apgrozībā laisto preču apjoms samazinājies par 7,1% jeb 230,3 tūkst. tonnām, bet statistiskā vērtība samazinājusies par 22,7% jeb 446,9 milj. *euro*, ko būtiski ietekmēja importa ierobežojumi sakarā ar Covid-19 pandēmijas izplatību pasaulē.

Papildus muitas nodokļa ieņēmumus ietekmēja piemērotie atbrīvojumi no ievadomuitas nodokļa par Covid-19 ietvaros ieviesto aizsarglīdzekļu importu (laika periodā no 2020. gada 17. aprīļa līdz 30. jūnijam tie veidoja 1,8 milj. *euro*).

Ņemot vērā iepriekš uzskaitītos faktus un prognozēto preču importa apjomu 2020. gadam, muitas nodokļa ieņēmumi 2020. gadā tiek prognozēti 50,7 milj. *euro* apmērā, kas ir par 6,5 milj. *euro* jeb 11,4% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada muitas nodokļa ieņēmumu plānu, tika ņemta vērā jaunā 2020. gada prognozētā bāze, prognozētais preču importa apjoma pieaugums 2021. gadā no valstīm, kas nav ES dalībvalstis, ES vidējās svērtās muitas nodokļa likmes prognozes. Prognozēs ņemta vērā arī Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES (aplēses par ietekmi uz muitas nodokļa ieņēmumiem 2021.gadā +2,8 milj. *euro*).

2021. gada ieņēmumi no muitas nodokļa saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam" tiek plānoti 55,9 milj. *euro* apmērā, kas salīdzinājumā ar 2020. gada prognozētajiem ieņēmumiem ir par 5,2 milj. *euro* jeb 10,3% vairāk.

3.13. tabula Muitas nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Muitas nodoklis, milj. <i>euro</i>	52,8	49,7	50,7	55,9
<i>pieauguma tempi faktiskās cenās, %</i>	16,5	-5,9	2,1	10,3
<i>% no IKP</i>	0,2	0,2	0,2	0,2

*saskaņā ar likumprojektu „Par valsts budžetu 2021. gadam”

Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis

Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa ieņēmumi 2020.gada sešos mēnešos bija 50,8 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2019.gada sešiem mēnešiem ir par 0,3 milj. *euro* jeb 0,6% mazāk. Salīdzinājumā ar 2020.gada sešu mēnešu plānu ieņēmumi atpaliek par 2,8 milj. *euro* jeb 5,3 procentiem.. Nodokļa plāna neizpilde saistīta ar 2020.gada 12.martā visā valsts teritorijā izsludināto ārkārtējo situāciju līdz 2020.gada 9.jūnijam ar mērķi ierobežot Covid-19 izplatību ārkārtējās situācijas spēkā esamības laikā. Līdz ar to prognoze 2020.gadam ir samazināta par 4,4 milj. *euro* jeb par 4,4% no plāna.

Saskaņā ar likumprojektu „Par valsts budžetu 2021.gadam” transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa ieņēmumi 2021.gadā tiek plānoti 103,7 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2020.gada prognozi ir par 7,0 milj. *euro* jeb 7,3% vairāk.

Sagatavojot transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa ieņēmumu plānu 2021.gadam, tika ņemtas vērā 2020.gada transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa ieņēmumu izpildes tendences un reģistrēto transportlīdzekļu, par kuriem maksājams nodoklis, struktūra un skaita pieaugums. Tāpat, 2020.gada 9.oktobrī Ministru kabinetā tika atbalstīti pasākumi, kas, sākot ar 2021.gadu, paredz:

- piemērot jaunu transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa likmju aprēķinu kravas transportlīdzekļiem ar pilnu masu no 3500 kg līdz 12000 kg, ņemot vērā EURO izmešu līmeni, kravas transportlīdzekļiem ar pilnu masu no 3,5 t līdz 12 t, ņemot vērā EURO izmešu līmeni, kravas transportlīdzekļiem ar pilnu masu virs 12 t un seglu vilcējiem, ņemot vērā EURO izmešu līmeni un asu skaitu (fiskālā ietekme +4,3 milj. *euro*);
- piemērot kravas transportlīdzekļiem ar pilnu masu līdz 3 500 kg (kategorija N1) vieglo transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa piemērošanas principus (fiskālā ietekme neitrāla);
- noapaļot transportlīdzekļa nodokļa likmes motocikliem, tricikliem, kvadricikliem (fiskālā ietekme +0,03 milj. *euro*);
- noapaļot transportlīdzekļa nodokļa likmes autobusiem ar pilnu masu virs 3500 kg (fiskālā ietekme +0,3 milj. *euro*);

- noapaļot transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa likmes vienass piekabēm un puspiekabēm, ka arī pilnveidot transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa likmes divasu, trīssu un vairāku asu piekabēm un puspiekabēm (fiskālā ietekme neitrāla);
- piemērot jaunu transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa likmju aprēķinu tiem transportlīdzekļiem, kuriem CO² izmeši ir noteikti atbilstoši jaunajai CO² izmešu metodei (WLTP) (fiskālā ietekme neitrāla).

3.14. tabula. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis, milj. euro	94,3	95,3	96,6	103,7
<i>pieauguma tempi faktiskās cenās, %</i>	+3,6	+1,1	+1,4	+7,3
<i>% no IKP</i>	0,3	0,3	0,3	0,4

*saskaņā ar likumprojektu „Par valsts budžetu 2021. gadam”

Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis

Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumi 2020. gada sešos mēnešos sastādīja 10,2 milj. euro, kas salīdzinājumā ar 2019. gada sešiem mēnešiem ir par 0,3 milj. euro jeb 3,4% vairāk. Tāpat ieņēmumi salīdzinājumā ar plānoto sešos mēnešos palielinājušies par 0,2 milj. euro jeb 1,8 procentiem.

Saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumi 2021. gadā tiek plānoti 23,2 milj. euro apmērā.

Nosakot uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumu plānu 2021. gadam, tika ņemts vērā komersantu rīcībā esošo vieglo transportlīdzekļu skaits, tā sadalījums, balstoties uz piemērojamām likmēm, kā arī iepriekšējo gadu uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumu izpildes tendences. Tāpat, 2020. gada 22. septembrī MK tika atbalstīti pasākumi, kas, sākot ar 2021. gadu, paredz:

- vieglo transportlīdzekļu nodokļa likmes indeksāciju, ņemot vērā inflācijas pieauguma tempu no 2017. gada un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likmes noteikšanu transportlīdzekļiem, kuru motora tilpums pārsniedz 3000 kubikcentimetrus (fiskālā ietekme +1,7 milj. euro).

3.15. tabula Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis, milj. euro	21,5	21,1	21,5	23,2
<i>pieauguma tempi faktiskās cenās, %</i>	-1,5	-1,8	+1,8	+7,9
<i>% no IKP</i>	0,07	0,07	0,08	0,08

*saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam”

3.2.3. Pārējie nodokļi

Dabas resursu nodoklis

Dabas resursu nodokļa maksājumi ir tieši saistīti ar Latvijas uzņēmumu ekonomiskajām aktivitātēm un to izraisītajām vides noslodzēm, kā arī veiktajiem vides aizsardzības pasākumiem. Līdz ar to nodokļa ieņēmumi gan palielinās, palielinoties kopējai ekonomiskai aktivitātei, gan arī samazinās, uzņēmumiem un pašvaldībām veicot vides aizsardzības

pasākumus. Dabas resursu nodokļa ieņēmumi tiek ieskaitīti valsts pamatbudžetā un pašvaldību budžetā.

Dabas resursu nodokļa ieņēmumi valsts pamatbudžetā un pašvaldību budžetā 2020. gada sešos mēnešos bija 16,9 milj. *euro*, kas ir par 1,9 milj. *euro* jeb 12,7% vairāk nekā 2019. gada atbilstošajā periodā, bet par 1,2 milj. *euro* jeb 6,5% mazāk nekā plānots. Valsts pamatbudžetā 2020. gada sešos mēnešos iekasēts 12,5 milj. *euro*, kas, salīdzinot ar 2019. gada atbilstošo periodu, ir par 3,4 milj. *euro* jeb 37,8% vairāk. Salīdzinot ar plānoto, iekasēts par 1,0 milj. *euro* jeb 7,3% mazāk. Dabas resursu nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetā 2020. gada sešos mēnešos bija 4,4 milj. *euro*, un, salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, tie ir samazinājušies par 1,5 milj. *euro* jeb 25,9 procentiem. Salīdzinot ar plānoto, iekasēts par 0,2 milj. *euro* jeb 4,3% mazāk. Nodokļa ieņēmumu pieaugums valsts pamatbudžetā un samazinājums pašvaldību budžetā ir tieši saistīts ar izmaiņām nodokļa ieņēmumu sadalījumā starp valsts un pašvaldību budžetiem, kas stājās spēkā ar 2020. gada 1. janvāri (palielinot valsts pamatbudžetā ieskaitāmo daļu no dabas resursu nodokļa ieņēmumiem par atkritumu apglabāšanu no 40% līdz 100%, par dabas resursu ieguvu un vides piesārņošanu no 40% līdz 60% un par oglekļa dioksīda (CO₂) emisiju no 60% līdz 100%).

Kopējie dabas resursu nodokļa ieņēmumi palielinājušies galvenokārt par ūdens resursu lietošanu elektroenerģijas ražošanai un par dabas resursu ieguvu un vides piesārņošanu (par atkritumu apglabāšanu), bet samazinājušies par pirmo reizi Latvijas Republikā reģistrētajiem transportlīdzekļiem un par videi kaitīgām precēm.

Plāna neizpilde saistīta ar 2016. un 2019. gadā veikto grozījumu Dabas resursu nodokļa likumā fiskālo ietekmju neizpildi, kā arī Covid-19 izraisītās krīzes atstāto ietekmi. Tāpat plāna neizpilde un salīdzinoši lēnais ieņēmumu pieaugums saistīts ar uzņēmumu piesārņojošo darbību un radītā piesārņojuma apjoma samazināšanu, resursu efektivāku un pārdomātāku izmantošanu.

Saskaņā ar 2016. gada 15. decembrī pieņemtajiem grozījumiem Dabas resursu nodokļa likumā tika paredzēta pakāpeniska dabas resursu nodokļa par atkritumu apglabāšanu paaugstināšana (skat. 3.16. tabulu).

3.16. tabula Dabas resursu nodokļa likmes par atkritumu apglabāšanu 2018.–2020. gadā, *euro*

Atkritumu veids	01.01.2018.	01.01.2019.	01.01.2020.
Sadzīves atkritumi un ražošanas atkritumi, kas nav uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem, <i>euro</i> par tonnu	35,0	43,0	50,0
Bīstamie atkritumi un ražošanas atkritumi, kas ir uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem, <i>euro</i> par tonnu	50,0	55,0	60,0

Saskaņā ar 2019. gada 3. aprīlī pieņemtajiem grozījumiem Dabas resursu nodokļa likumā ar 2019. gada 13. aprīli, samaksājot dabas resursu nodokli 165,0 *euro* apmērā, tika noteikta iespēja norakstīt transportlīdzekli, ja nav iespējams saņemt nolietota transportlīdzekļa likvidācijas sertifikātu sakarā ar transportlīdzekļa neesamību. Ar minētajiem grozījumiem kopš 2019. gada 1. jūlija vairs netiek piemērots dabas resursu nodokļa atbrīvojums vienreiz lietojamajiem galda traukiem un piederumiem, kas izgatavoti no plastmasas (polimēriem) un to kompozītmateriāliem (laminātiem).

Saskaņā ar 2019. gada 14. novembrī pieņemtajiem grozījumiem Dabas resursu nodokļa likumā ar 2020. gada 1. janvāri dabas resursu nodoklis tika paaugstināts:

- akmeņoglēm, koksam un lignītam no 0,38 *euro* līdz 0,76 *euro* par GJ/tonnā ar pavaddokumentos norādītu siltumspēju. Par akmeņoglēm, koksu un lignītu, kuru pavaddokumentos nav norādīta siltumspēja, likme tika paaugstināta no 10,65 *euro* līdz 21,3 *euro* par tonnu;

- smiltij no 0,21 līdz 0,36 *euro* par m³;
- par CO₂ emisiju gaisā no 4,5 *euro* līdz 9,0 *euro* par tonnu. Likmes paaugstinājums tika noteikts arī turpmākajos gados.

Nemot vērā iepriekš uzskaitītos faktorus, dabas resursu nodokļa ieņēmumi 2020. gadam tiek prognozēti 31,8 milj. *euro* apmērā, kas ir par 6,1 milj. *euro* jeb 16,1% mazāk nekā plānots.

Sagatavojot 2021. gada dabas resursu nodokļa ieņēmumu plānu, tika ņemta vērā jaunā 2020. gada prognozētā bāze, iepriekšējo gadu izpildes tendences, nozares ekonomiskā attīstība, izmaiņas normatīvajos aktos un MK atbalstītās izmaiņas:

- 2019.gada 14.novembrī Saeimā pieņemtie grozījumi Dabas resursu nodokļa likumā, kas paredz ar 2021.gada 1.janvāri nodokli piemērot arī par sadzīves atkritumu sadedzināšanu un ar 2021.gadā dabas resursu nodokļa likmi par CO₂ emisiju paaugstināt no 9,0 *euro* līdz 12,0 *euro* par tonnu un ar 2022.gada 1.janvāri – līdz 15,0 *euro* par tonnu;
- likumprojekta “Par valsts budžetu 2021.gadam” izstrādes gaitā 2020.gada septembrī Ministru kabinetā atbalstītie pasākumi 2021.gadā paredz vairākas dabas resursu nodokļa izmaiņas:
 - atcelt atbrīvojumu par CO₂ emisijām kūdras izmantošanai stacionārajās tehnoloģiskajās iekārtās;
 - ar 2021., 2022. un 2023.gada 1.janvāri paaugstināt dabas resursu nodokļa likmes par sadzīves, ražošanas un bīstamo atkritumu apglabāšanu (skat. 3.17.tabulu);

3.17. tabula Dabas resursu nodokļa likmes par atkritumu apglabāšanu 2020.–2023.gadā, *euro*

Atkritumu veids	01.01.2020.	01.01.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Sadzīves atkritumi un ražošanas atkritumi, kas nav uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem, <i>euro</i> par tonnu	50,0	65,0	80,0	95,0
Bīstamie atkritumi un ražošanas atkritumi, kas ir uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem, <i>euro</i> par tonnu	60,0	70,0	85,0	100,0

- vienlaicīgi ar 2021. gadu plānots mainīt nodokļa ieņēmumu sadalījumu, samazinot valsts budžetā ieskaitāmo nodokļa ieņēmumu daļu par bīstamo atkritumu apglabāšanu no 100% līdz 80 procentiem. Izmaiņas paredzētās arī ar 2022. un 2023. gada 1. janvāri;
- ar 2021., 2022. un 2023. gada 1. janvāri paaugstināt nodokļa likmes par gaisa piesārņošanu (skat. 3.18. tabulu);

3.18. tabula Dabas resursu nodokļa likmes par gaisa piesārņošanu 2020.–2023.gadā, *euro*

	2020	01.01.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Daļiņas PM ₁₀ , <i>euro</i> par tonnu	75,0	105,0	120,0	135,0
Amonjaks (NH ₃), sērūdeņradis (H ₂ S) un pārējie neorganiskie savienojumi, <i>euro</i> par tonnu	18,50	50,0	70,0	90,0
Sēra dioksīds (SO ₂), slāpekļa oksīdi (NO _x – slāpekļa oksīdu summa, pārrēķināta uz NO ₂), <i>euro</i> par tonnu	85,37	125,0	140,0	160,0

- ar 2021., 2022. un 2023. gada 1. janvāri paaugstināt fiksēto nodokļa maksājumu par C kategorijas piesārņojošo darbību emisijām (skat. 3.19.tabulu);

3.19. tabula Dabas resursu nodokļa likmes par gaisa piesārņošanu 2020.–2023.gadā, euro

	2020	01.01.2021.	01.01.2022.	01.01.2023.
Fiksētais nodokļa maksājums par C kategorijas piesārņojošu darbību, euro	71,14	178,0	200,0	250,0

Fiskālā ietekme 2021. gadā kopā +2,6 milj. euro, t.sk. valsts pamatbudžetā +2,3 milj. euro, pašvaldību budžetā +0,3 milj. euro.

2021. gadā ieņēmumi no dabas resursu nodokļa saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” tiek plānoti 38,9 milj. euro apmērā, kas salīdzinājumā ar 2020. gada prognozētajiem ieņēmumiem ir par 7,1 milj. euro jeb 22,3% vairāk.

3.20. tabula Dabas resursu nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Dabas resursu nodoklis, milj. euro	30,1	30,4	31,8	38,9
t.sk. valsts pamatbudžetā	18,8	17,6	25,9	31,2
pašvaldību budžetā	11,4	12,9	5,9	7,7
pieauguma tempi faktiskās cenās, %	17,6	1,0	4,4	22,3
% no IKP	0,1	0,1	0,1	0,1

* saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam”

Izložu un azartspēļu nodoklis

Izložu un azartspēļu nodokli maksā uzņēmumi, kas likumā “Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli” noteiktajā kārtībā saņēmuši speciālu atļauju izložu un azartspēļu organizēšanai un uzturēšanai. Ienākumi no azartspēļu nodokļa (izņemot ieņēmumus no izložu un azartspēļu nodokļa par azartspēlēm, ko organizē izmantojot telekomunikācijas, un sākot ar 2018. gada 1. janvāri 100% apmērā ieskaita valsts budžetā) līdz 2020. gadam 75% apmērā tika ieskaitīti valsts pamatbudžetā, bet 25% apmērā tās pašvaldības budžetā, kuras teritorijā tiek organizēta azartspēle. Ar 2020. gada 1. janvāri valsts pamatbudžetā tiek skaitīti 95% no šiem azartspēļu nodokļa ienākumiem, bet pašvaldību budžetā – 5 procenti. Ienākumi no valsts mēroga izložu nodokļa tiek ieskaitīti valsts pamatbudžetā, bet no vietējā mēroga izložu nodokļa – tās pašvaldības budžetā, kuras teritorijā tiek organizēta izloze.

2020. gada sešos mēnešos izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi bija 16,4 milj. euro, kas, salīdzinot ar 2019. gada sešiem mēnešiem, ir samazinājušies par 8,4 milj. euro jeb 33,9 procentiem - valsts pamatbudžetā iekasēts par 4,9 milj. euro jeb 24,7% mazāk un pašvaldību budžetā ieņēmumi ir samazinājušies par 3,5 milj. euro jeb 72,2 procentiem. Salīdzinājumā ar plānu 2020. gada sešos mēnešos nodokļa ieņēmumi ir iekasēti par 11,2 milj. euro jeb 40,6% mazāk.

Sešu mēnešu plāna neizpildi galvenokārt ietekmēja 2020. gada 20. marta Saeimā pieņemta likuma “Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību” 8. un 9. panta ierobežojumi. Ar 2020. gada 22. martu līdz 9. jūnijam azartspēļu zāles, kazino, bingo zāles un totalizatora likmju pieņemšanas vietas tika slēgtas, un no 2020. gada 8. aprīļa līdz 9. jūnijam tika slēgtas arī interaktīvo azartspēļu vietas. Ņemot vērā minēto, kā arī Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas sniegtās prognozes un viedokli, prognoze 2020. gadam ir piesardzīga un aprēķināta, ņemot vērā dīkstāvi un vidējo azartspēļu iekārtu skaitu gadā. Līdz ar to prognoze 2020. gadam ir samazināta par 15,1 milj. euro jeb par 26,9% no plāna.

2021. gadā kopējie izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 53,4 milj. euro apmērā, kas salīdzinājumā ar 2020. gada ieņēmumiem ir par 12,3 milj. euro jeb 29,8% vairāk.

Sagatavojot izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumu plānu 2021. gadam, tika ņemtas vērā nozares attīstības tendences, nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi, kā arī 2019. gada 14. novembrī Saeimā pieņemtās izmaiņas normatīvajos aktos, kas, sākot ar 2020. gadu, paredz paaugstinātas azartspēļu nodokļa likmes azartspēļu automātiem, ruletei, kāršu un kauliņu spēlei.

3.21. tabula Izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Izložu un azartspēļu nodoklis, milj. euro	44,4	46,9	41,2	53,4
t.sk. valsts budžetā	35,0	37,3	39,6	51,3
pašvaldību pamatbudžetā	9,4	9,6	1,6	2,1
<i>pieauguma tempi, faktiskās cenās, %</i>	+22,2	+5,6	-12,2	+29,8
<i>% no IKP</i>	0,2	0,2	0,2	0,2

* saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021.gadam"

Elektroenerģijas nodoklis

Elektroenerģijas nodokli regulē Elektroenerģijas nodokļa likums, kas nosaka kārtību, kādā elektroenerģiju apliek ar nodokli.

Elektroenerģijas nodoklis ir daļa no izmaksām, kuras tiek iecenotas tirdzniecības pakalpojumu cenā, jo nodokļu maksātājs ir elektroenerģijas tirgotājs un elektroenerģijas ražotājs. Elektroenerģijas nodokļa likme ir 1,01 euro par megavattstundu, tas ir 0,10 euro par 100 kilovatiem.

Elektroenerģijas nodokļa ieņēmumi 2020. gada sešos mēnešos bija 2,5 milj. euro, kas salīdzinājumā ar 2019. gada sešiem mēnešiem ir par 0,1 milj. euro jeb 5,0% mazāk. Arī pret plānu ieņēmumi sešos mēnešos ir zemāki – neizpilde ir 0,3 milj. euro jeb 10,1%. Līdz ar to prognoze 2020. gadam ir samazināta par 0,7 milj. euro jeb par 12,4% no plāna, un, balstoties uz zemo izpildi ir samazināts arī nodokļa ieņēmumu pieauguma temps. Izmaiņas normatīvos aktos netiek paredzētas.

2021. gadā elektroenerģijas nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 4,8 milj. euro apmērā, kas ir par 0,05 milj. euro jeb 1,0% vairāk nekā prognozēts 2020.gadā.

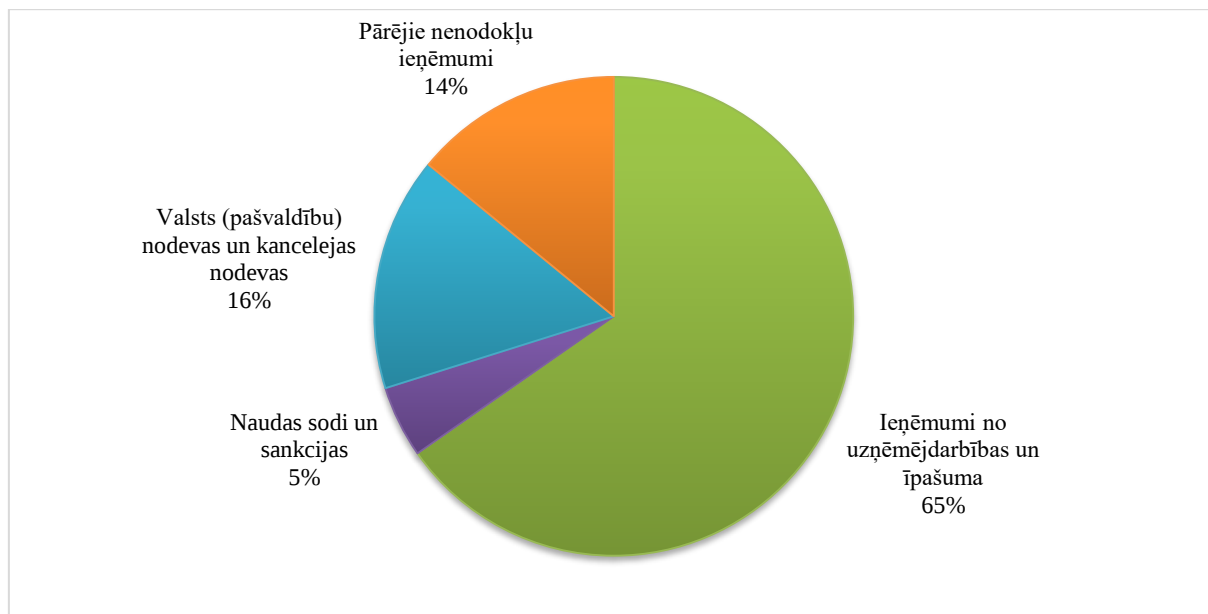
3.22. tabula Elektroenerģijas nodokļa ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Elektroenerģijas nodoklis, milj. euro	5,0	5,0	4,8	4,8
<i>pieauguma tempi faktiskās cenās, %</i>	+8,6	+0,4	-5,0	+1,0
<i>% no IKP</i>	0,02	0,02	0,02	0,02

* saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam"

3.3. Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi

3.3. attēls Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumu struktūra 2020.gada sešos mēnešos

Pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi 2020. gada sešos mēnešos bija 396,6 milj. *euro*, kas ir par 39,6 milj. *euro* jeb 11,1% vairāk kā plānots. Salīdzinot ar 2019.gada sešiem mēnešiem, nenodokļu ieņēmumi ir iekasēti par 18,1 milj. *euro* jeb 4,8% vairāk.

Nenodokļu ieņēmumu sešu mēnešu plāna pārpildi pamatā nodrošināja ieņēmumi no dividendēm. Plānoto 193,0 milj. *euro* vietā sešos mēnešos ieskaitīti 227,5 milj. *euro*.

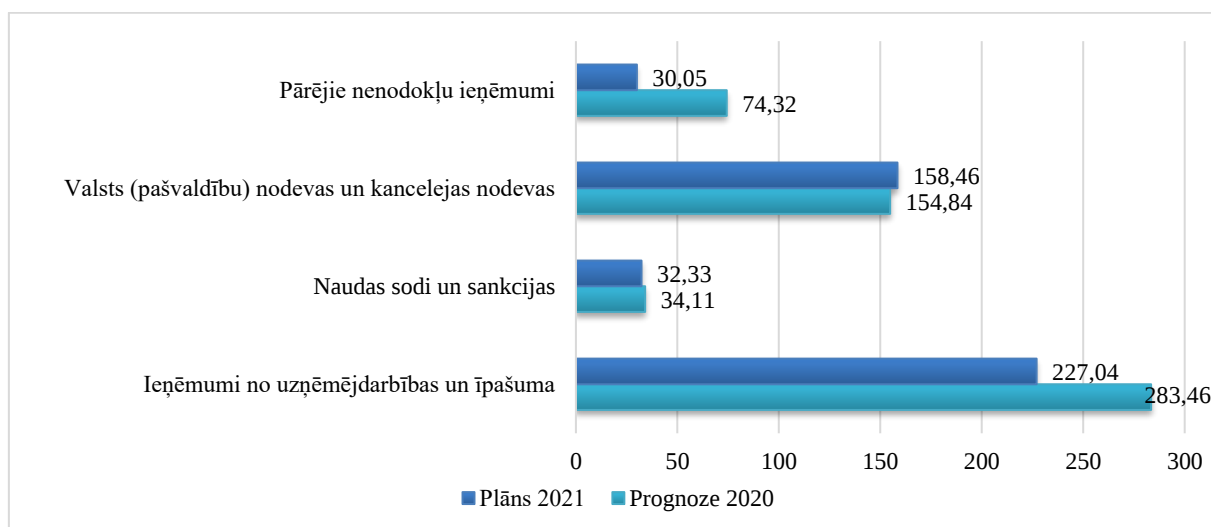
Tāpat pārpilde ir arī šādās nenodokļu pozīcijās:

- *Pārējie nenodokļu ieņēmumi*. Sešos mēnešos plāna pārpilde ir 19,1 milj. *euro* jeb 52,2 procenti. Šīs pozīcijas pārpildi nodrošināja ieņēmumi no konfiscēto noziedzīgi iegūto līdzekļu realizācijas, ko budžetā ieskaitā zvērināti tiesu izpildītāji;
- *Naudas sodi un sankcijas*. Sešos mēnešos plāna pārpilde ir 4,9 milj. *euro* jeb 34,0 procenti;
- *Procentu ieņēmumi*. Sešos mēnešos plāna pārpilde ir 2,5 milj. *euro* jeb 2,9 reizes vairāk kā plānots. Šīs pozīcijas pārpildi nodrošināja procentu ieņēmumi par aizdevumiem.

Tāpat ir pozīcijas, kurās šī gada pirmajā pusgadā ir būtiska neizpilde:

- *Ieņēmumi no valsts nodevas par valsts sniegto nodrošinājumu un juridiskajiem un citiem pakalpojumiem* – sešu mēnešu neizpilde ir 8,3 milj. *euro* jeb 20,7 procenti;
- *Ieņēmumi no valsts nodevas par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu un profesionālās kvalifikācijas atbilstības dokumentu reģistrāciju* – sešu mēnešu neizpilde ir 4,7 milj. *euro* jeb 68,8 procenti. Šīs pozīcijas neizpildi galvenokārt veido ieņēmumi no valsts nodevas par kreditēšanas pakalpojumu sniedzēja darbības uzraudzību;
- *Ieņēmumi no Latvijai piešķirto emisijas kvotu izolēšanas* – 3,3 milj. *euro* jeb plāna neizpilde sešos mēnešos ir 15,1 procenti;
- *Autoceļu lietošanas nodeva* – sešu mēnešu neizpilde ir 2,1 milj. *euro* jeb 13,5 procenti.

3.4. attēls Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumu 2020.prognoze un 2021.gada plāns, milj. euro

Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi saskaņā ar likumprojektu “Par valsts budžetu 2021. gadam” tiek plānoti 447,9 milj. euro, kas salīdzinājumā ar 2020. gada prognozi ir par 98,9 milj. euro jeb 18,1% mazāk.

Ieņēmumi no dividendēm 2021. gadā tiek plānoti 186,0 milj. euro, kas ir par 44,0 milj. euro mazāk nekā prognozēts 2020. gadā. Plāns veidots, pamatojoties uz lielāko valsts kapitālsabiedrību sniegtajām 2020. gada peļņas prognozēm, kā arī saskaņā ar MK noteikumiem Nr.806 “Kārtība, kādā valsts kapitālsabiedrības un publiski privātās kapitālsabiedrības, kurās valsts ir dalībnieks (akcionārs), prognozē un nosaka dividendēs izmaksājamo peļņas daļu un veic maksājumus valsts budžetā par valsts kapitāla izmantošanu”, kurā noteikts, ka minimālo dividendēs izmaksājamo peļņas daļu nosaka 80% apmērā no attiecīgās kapitālsabiedrības peļņas. Papildus tam dividenžu ieņēmumus ietekmē arī MK atbalstīti pasākumi:

- Palielināt valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” dividendēs izmaksājamo peļņas daļu par 2020. gadu par 14,4 milj. euro (fiskālā ietekme 2021. gadā +14,4 milj. euro);
- Saskaņā ar konceptuālo ziņojumu “Kompleksi pasākumi obligātā iepirkuma komponentes problemātikas risināšanai un elektroenerģijas tirgus attīstībai” paredzēt akciju sabiedrības “Latvenergo” dividenžu maksājumus (fiskālā ietekme 2021. gadā +71,7 milj. euro);
- Papildu konceptuālajā ziņojumā “Kompleksi pasākumi obligātā iepirkuma komponentes problemātikas risināšanai un elektroenerģijas tirgus attīstībai” noteiktajam, palielināt pamatbudžeta prognozējamās ieņēmumus valsts budžetā no akciju sabiedrības “Latvenergo” dividendēm (fiskālā ietekme 2021. gadā +6,9 milj. euro).

Ieņēmumi no valsts nodevām par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu un profesionālās kvalifikācijas atbilstības dokumentu reģistrāciju 2021. gadā tiek plānoti 7,5 milj. euro, kas ir par 0,6 milj. euro vairāk nekā 2020. gadā prognozētie ieņēmumi. 2021. gada plāns ir sagatavots, ņemot vērā iepriekšējo gadu ieņēmumu izpildes tendences un ņemot vērā ministriju sniegtās prognozes. Papildus saskaņā ar 2020. gada 22. septembra MK lēmumu precizēti ieņēmumi pārējām nodevām par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu atsevišķiem komercdarbības veidiem (fiskālā ietekme +0,005 milj. euro).

Naudas sodi un sankcijas 2021. gadā tiek plānoti 32,3 milj. euro apmērā, kas ir par 1,8 milj. euro mazāk nekā prognozēts 2020. gadā. Ieņēmumu prognoze veidota, balstoties uz

iepriekšējo gadu tendencēm un atbildīgo valsts institūciju un ministriju sniegtajām prognozēm. Papildus saskaņā ar 2020. gada 22. septembra MK lēmumu precizēti ieņēmumi no naudas sodiem, ko uzliek Valsts policija (izņemot ceļu policija) (fiskālā ietekme +0,4 milj. *euro*), naudas sodiem, ko uzliek Valsts ieņēmumu dienests, izņemot naudas sodus, ko uzliek Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvalde (fiskālā ietekme +0,07 milj. *euro*) un naudas sodiem, ko uzliek Pārtikas un veterinārais dienests (fiskālā ietekme + 0,03 milj. *euro*).

Pārējie nenodokļi 2021. gadā tiek plānoti 30,0 milj. *euro* apmērā, kas ir par 44,3 milj. *euro* mazāk nekā prognozēts 2020. gadā. Ieņēmumu prognozi ietekmēja ieņēmumu izpildes tendences iepriekšējos gados, kā arī MK lēmumi:

- 2020. gada 22. septembra MK lēmums palielināt ieņēmumus no valstij piekritīgās mantas realizācijas pēc citu valsts institūciju pieņemtā lēmuma (fiskālā ietekme +0,3 milj. *euro*);
- 2020. gada 22. septembra MK lēmums palielināt ieņēmumu prognozes no nekustamā īpašuma darījumu starpnieka reģistrācijas maksas un ikgadējās nekustamā īpašuma darījumu starpnieka uzraudzības maksas (fiskālā ietekme +0,06 milj. *euro*);

3.23. tabula Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi

	2018	2019	2020	2021
	fakts		prognoze	plāns*
Nenodokļu ieņēmumi, milj. <i>euro</i>	611,2	529,0	546,7	447,9
<i>pieauguma tempi faktiskās cenās, %</i>	+45,9	-13,4	+3,4	-18,1
<i>% no IKP</i>	2,1	1,7	1,9	1,5

* saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam"

3.4. Pašu ieņēmumi un ārvalstu finanšu palīdzība

Ieņēmumi no maksas pakalpojumiem un citiem pašu ieņēmumiem valsts pamatbudžetā 2021. gadā tiek plānoti 104,2 milj. *euro* apmērā, kas ir par 8,1 milj. *euro* jeb 8,5% vairāk nekā plānots 2020. gadā. 2019. gadā valsts pamatbudžetā ieņēmumi no maksas pakalpojumiem un citiem pašu ieņēmumiem bija plānoti 107,3 milj. *euro* apmērā. Valsts speciālajā budžetā ieņēmumi no maksas pakalpojumiem un citiem pašu ieņēmumiem 2021. gadā plānoti 0,02 milj. *euro* apmērā, kas ir tādā pašā apmērā kā plānots 2020. gadā.

Valsts pamatbudžetā ieņēmumi no ārvalstu finanšu palīdzības saskaņā ar likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam" tiek plānoti 1 200,3 milj. *euro* apmērā, kas ir par 0,3 milj. *euro* vairāk nekā plānots 2020. gadā. 2019. gadā valsts pamatbudžetā ieņēmumi no ārvalstu finanšu palīdzības bija plānoti 1 125,2 milj. *euro* apmērā.